

II

USTAŠKO-DOMOBRANSKI DOKUMENTI

**IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 2. DECEMBRA 1944. O DEJ-
STVIMA KOD BIJELJINE, BOSANSKOG NOVOG I MO-
STARA¹**

DNEVNO IZVJEŠĆE
GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
2. XII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj i Jadranskoj fronti bez promjena.
Borbe u području Bos. Novog.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

U zaleđu fronte na r. Drini jače partizanske snage
okupljaju se u području Bijeljine.³

Jadranska fronta:

Sv. Ivan Zelina:

Bos. Novi:

Noću 30. XI/1. XII jače partizanske snage napale
su uporište Zamlača (5 km s.s.i. Bos. Novog). Nakon

¹ Dokumentat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/1—1, k. 45.

² Redakcija je izostavila dio teksta koji se nalazi u odgovarajućim dnevnim izvještajima objavljenim u 36. knjizi V toma, i ta mjesta je, u ovom i sljedećim izvještajima, označila trima tačkama.

³ Vidi dok. br. 33.

kratke borbe posada se povukla u Dvor na Uni pretrpjevši gubitke.⁴

1. XII u protunapadaju uporište je ponovno vraćeno. Neprijateljski gubitci: 3 poginula i veći broj ranjenih partizana. Vlastiti gubitci: 6 ranjenih, 39 nestalih, a izgubljeno je: 2 bacača, 15 granata, 6 strojopušaka i 4 konja. Zapovijeđena je iztraga.

Osobitosti:

Prema izvješću III zbor. područja od 19 do 21. XI iz Mostarske posadne bojne pobjeglo je 7 častnika, 14 dočastnika i 21 domobran.⁵ 26. XI pobjegao je partizanima zapovjednik V bojne 8. posadnog zdruge.⁶

Zapovjedništvo Hum — Dubrava javlja, da se prema izkazu prebjeglica u redovima partizana na Neretvanskom odsjeku bore i njemački vojnici zarobljeni na pluo toku Pelješcu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

RAZASLATO:
Poglavnom županstvu
Min. oružanih snaga,
Sastavak.

Glavar glavnostožernog ureda
general i ust.pukovnik (T. Sertić)

⁴ Na području Banja Luka — Kostajnica — Dobrljin djelovala je 20. krajiška NOU brigada. Prema izvještaju njenog štaba od 23. decembra 1944, njen 3. i 4. bataljon djelovali su na odsjeku Bosanski Novi — Kostajnica, ali se pri tom o akciji kod Zmlača ništa ne kaže (vidi Arhiv VII, reg. br. 10—1, k. 1282).

⁵ Odnosi se na pripadnike domobranskog 9. posadnog zdruge (vidi dok. br. 105).

• U izvješću Kotarskog oružničkog zapovjedništva u Goraždu od 31. januara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 49/10, k. 149/E), u vezi sa stanjem na sektoru Goražde — Ustikolina (5. i 6. bojna), između ostalog, piše:

»...Ove dvije bojne brojale su oko 4.500 momaka. Od toga broja našao sam 68 momaka u Goraždu, oko 50 momaka u Kopačima i Zorlacima i oko 100 momaka u Prači a imade ih u Stambolčiću oko 30 momaka. Osim ove dve bojne, postojala je u Renovici, kotar Rogatica, jedna satnija od 200 momaka. Od ove posljednje nema niti traga...«

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 3. DECEMBRA 1944. O ULASKU
PARTIZANA U BIJELJINU¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 338/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
3. XII 1944. g.

I OBCI PREGLED:

U Bijeljину ušli partizani, iza što je po zapoviedi
višeg podhvatnog zapovjedništva prolazno izpražnjena po
vlastitim četama.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Odsjeku Drine osim neprijateljske topničke vatre
i izviđačke djelatnosti nije bilo promjene. U zaleđu tog
odsjeka neprijatelj je zaposjeo cestu Zvornik — Brčko
kod Bijeljine i ušao u Bijeljину, koja je po zapoviedi vi-
šeg podhvatnog zapovjedništva prolazno izpražnjena.²

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M. P. Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju na-
rodnog oslobođenja u Zagreba, a fotokopija originala u Arhivu VII,
reg. br. 3/1—1, k. 45.

² Bijeljину je 30. novembra zauzela 17. slavonska NOU brigada
(vidi dok. br. 33).

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 5. DECEMBRA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJU ROGATICE, ZVORNIKA I DOBOJA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 340/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
5. XII 1944. g.

I OBĆI PREGLED: . . .

II PODRUČJA: . . .

Iztočna fronta:

Sa iztočne fronte nema novih viesti.

U pozadini fronte na Drini u području Rogatica — Zvornik pojačana je partizanska napadačka djelatnost.²

Doboj:

Noću na 1. XII ustaške i domobranske postrojbe iznenadno su napale partizane u s. Sivši (9 km j.z. Doboj) i razpršile ih.³ Neprijateljski gubitci: 15 poginulih i 10 zarobljenih partizana. Plien: 6 strojopušaka i veći broj pušaka. Vlastiti gubitci: 4 ustaše i 1 domobran poginuli.

Brod:

Djelat, nepr. zrakopl.:

3. XII četiri neprijateljska zrakoplova napala su Vareš majdan, razorila želj. prugu i ranila 1 osobu.

4. XII više neprijateljskih zrakoplova napalo je strojnicama i bombama želj. prugu i vlak na pruzi Brod — Doboj između ž.p. Lužani i Derventa.

¹ Original (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, rec. br. 5/1—1, k. 45.

* Vidi dok. br. 146.

³ Na sektoru Doboj — Maglaj — Zavidovioi dejstvovala je 14. srednjobosanska NOU brigada (vidi Arhiv VII, reg. br. 8/123—1, k. 461: knjigu depeša 5. korpusa NOVJ).

Događaji na želj. prugama:

Zubčasti dio pruge Sarajevo — Konjic se popravlja pa je promet između ž.p. Podorašac i Bradina prekinut na 20 dana, ali će se pojedini vlakovi povremeno puštati.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M. P. Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU
ŽANIH SNAGA NDH OD 7. DECEMBRA 1944. O BORBAMA
KOD BANJE LUKE I RAME¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE 1a BROJ 342/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
7. XII 1944. g.

I OBĆI PREGLED: . . .

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na iztočnoj fronti na Drini nije bilo značajnijih događaja, dok su u Sriemu u toku žestoke borbe s neprijateljem koji napada.

Banja Luka:

Jake partizanske snage napale su noću 5/6. XII uporište Dragočaj, Klačnice (10 km s. i 16 km s.s.i. Banje Luke), te uporište u neposrednoj blizini Banje Luke.² Partizani su uspjeli potisnuti posadu jednog uporišta, dok su na drugim mjestima odbijeni svi napadaji uz znatne gubitke. Ustanovljeno je 8 ranjenih partizana, a predalo se 8.

Opaza se okupljanje jakih partizanskih snaga u području Banje Luke, koje vjerovatno pripremaju nov napadaj na grad.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 7/1, k. 45.

* Vidi dok. br. 109.

Konjic:

3. XII odbijen je napadaj partizana na uporište Kučani (7 km s. Rame). Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastitih gubitaka nije bilo.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
M. P. Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

PREGLED JEDINICA ZAPOVJEDNIŠTVA 2. ZBORNOG POD
RUČJA 8. DECEMBRA 1944. GODINE¹

Dvizija	ZDRUGOVI	NOV NAZIV ZDRUGA	B O J N E	TOPNIČKE POSTROJBE
3. hrvatska	3. lovački zdrug	8. lovački zdrug	I/5. II/5. III/5. I/8. II/8.	Top. sklop. bit.
	II. ustaški zdrug	II. ustaški zdrug	II. III. IV. i VII.	1. bitnica
	XIII. ustaški zdrug	XIII. ustaški zdrug	VI/II/X/ posad. bojna Vinkovci /II/. pos. boj. Županja /III/ Pos. boj. Đakovo /IV/.	
6. hrvatska	X. ustaški zdrug	X. ustaški zdrug	I./X. IV/X. posad. bojna Kotor Varoš i V/VII	
	V. posadni zdrug	15. pješački zdrug	I/5. II/5. III/5. IV/5.	2 bitnica
			III/8 lov. puk./kao izvid./	top. sklop. 2 bitnice
7. hrvatska Gorska	1. gorski zdrug	1. gorski zdrug	I/1. II/1. II/5. III/5.	top. sklop. 2 bitnice
	4. gorski zdrug	4. gorski zdrug	I/4. II/4. III/4. IV/4. gor. zdr.	top. sklop. 2 bitnice
12. hrvatska	XII. ustaški zdrug	XII. ustaški zdrug ⁷	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII pos. bojna Bos. Šamac	
	10. posadni zdrug	3. gorski zdrug ⁸	10 boj. razne jakosti (prilič.)	
14. hrvatska	XIV. ustaški zdrug	XIV. ustaški zdrug	11. doknad. obkoparska I. ust. žestra bojna II. dok. žestra boj. /II/. Moslavačka pos. boj. /III/.	
		XIX. pješački zdrug	IV. V. VI. VII. VIII. IX. i X.	
15. hrvatska	/nov/ XVI. ustaš. zdrug	XVI. ustaški zdrug ¹²	Ust. pos. bojna Brod /I/. II. žestra /II/. Ust. pos. boj. Derventa /III/	
	6. posadni zdrug	16. pješački zdrug ¹³	I/6. III/39. IV/6. posad. XVI i XVII žestra	

Zapovjedništvo II. zbornog područja
Glavnostožerni Odjel
K. Glast, br. 7195/taj.
u Brodu, dne 8. XII. 1944. god.

¹ Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 39/2, k. 60.

² Stjepan. Vidi Abecedno kazalo Ministarstva oružanih snaga NDfI za 1943. godinu.

³ To jest: njemački armijski korpus.

Prilog X uz zapovijed GLST br.

ZAPOV. DIVIZIJE	POMOĆ. ZAPOV. DIVIZIJE	MJESTO STOŽ. DIVIZIJE	PODRUČJE DJELATNOSTI DIVIZIJE	TAKT. IZVJEŠTAJ STEGOV. USTROJSTVENA I UPR. PODREĐ.	FIZIČKA PODREĐENOST
General MIFEK ²	Bit će određen u najskorije vrijeme	Vinkovci	Vel. Župa Vuka — Baranja do Čadavice — Čačinci — Lev. Varoš — Vrpolje — Babina Greda — Sava	II. Zborna područje	Preko Gen. Gustovića nadlež. njem AK ³ ,
General Metikoš ⁴	„	Banja Luka.	Pakrac — Garešnica — Voloder — Sunja — Dubica — Prijedor — Krupa n/V — Kotor Varoš — Hrvačani — Medari — Dragalić	II. Zborna područje	LXIX. AK ⁵
General PERIČIĆ ⁶	„	N. Kapela Battina	Brod — Kutjevo — Velika — Pakrac (isključno) — Medari — Sava	II. Zborna područje	LXIX. AK.
Pukovnik CESARIĆ ⁹	„	Brčko	Sava — Bosna do Modriča — Gračanica — Bukovi — Krivaja — rijeka Krivaja — Drinjača — Drina	II. Zborna područje	Preko Gen. Gustovića nadl. njem AK.
Zap. Hrv. Stož. za vezu kod NI. Osig. Želj. puk. SOTOLA ¹⁰	„	Brod	Željeznička pruga Zagreb — Zemun	II. Zborna područje	Eisenbahn Sich. Stab ¹¹ Brod
General ČUDINA ¹⁴	„	Doboj	Željeznička pruga Brod — Sarajevo	Zborna područje	Eisenbahn Sich. Stab. Brod

P.O.Z.

Glavar stožera
glast, pukovnik (EBLINGER)
Eblinger v.r.

⁴ Vladimir

⁵ Riječ je o njemačkom 69. rezervnom armijskom korpusu. U nadležnosti osiguranja ovoga korpusa bilo je i područje Banje Luke (vidi dok. br. 105; Erih Smit-Rihberg, navedeno djelo, str. 82). Prema karti rasporeda svih ustaško-domobraskih jedinica na teritoriji NDII

od 25. novembra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 25/1—1, k. 44) i dokumentima ustaško-domobranske 6. hrvatske divizije za decembar 1944. i januar 1945 (vidi Arhiv VII, fascikla 7 i 8, k. 114/A), u Banjoj Luci su se nalazile: 2. bojna 8. ustaškog zdruga (5. bojna ovoga zdruga — prikazana u ovome pregledu — nalazila se u Ivanjskoj), 4. bojna 8. lovačke pukovnije, Bojna »Orsa« (Opšla radna služba) i 1. bojna 4. zdruga. Jedinice (pet bojni) 15. pješačkog zdruga nalazile su se na postavama oko Banje Luke. Opširnije o tome vidi dok. br. 105; Arhiv VII, reg. br. 5/4, k. 114 B (obavještajni pregled Vrhovnog štaba NOV i POJ od 17. decembra 1944).

⁸ Stjepan

⁷ Stožer 12. ustaškog djelatnog zdruga nalazio se u to vrijeme u Brčkom, gdje se nalazila i 1. bojna. Druga bojna (bivša 36. bojna) nalazila se u Kladnju, 3. bojna (bivša 14. bojna) i 4. bojna (bivša 25. bojna) u Gračanici, 5, 6. i 7. bojna u luku rijeka Bosne i Save. Osmo bojna (posadna) nalazila se u Županji (vidi Arhiv VII, reg. br. 25/1—4, k. 44: kartu cjelokupnog rasporeda ustaško-domobranskih jedinica na teritoriji NDH sa stanjem na dan 25. novembra 1944).

⁶ Stožer 3. gorskog zdruga »Bosanski planinci« nalazio se u Brčkom. Ostaci 1, 2, 6. i 7. bojne nalazili su se na sektoru Zvornik — Janja, 3. bojna je bila na prostorijski Puračić — Lukavac, 4. i 9. bojna na sektoru Gračanice, 5. bojna oko Miričine, 8. bojna u Čeliću, a 10. bojna u Gradačcu. Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 25/1—1, k. 44, teg. br. 1/14 i 2/14, k. 114/A (izvješća 9. bojne od 12. decembra 1944), reg. br. 3 14 i 4 14, k. 114/A (izvješća Zapovjedništva 3. gorskog zdruga od 20. i 23. decembra 1944), reg. br. 2/21—5 i 2/24—5, k. 460 (knjigu primljenih depeša Slaba 5. korpusa NOVJ, depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 4. i 8. decembra 1944).

» Slavko

¹⁰ Jaroslav

¹¹ Stab za osiguranje željezničkih komunikacija

¹² Stožer novoformiranog 16. ustaškog djelatnog zdruga nalazio se u Derventi. Njegova 1. bojna (posadna) nalazila se u Slavskom Brodu, 2. bojna (žestra) i 3. bojna (posadna) u Derventi. Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 25/1—1, k. 44 (kartu cjelokupnog rasporeda ustaško-domobranskih jedinica od 25. novembra 1944), reg. br. 4/10, k. 149/E (izvješće Zapovjedništva 4. oružničke pukovnije od 28. decembra 1944), reg. br. 25/8—1, k. 113 (naređenje Zapovjedništva ustaško-domobranske 15. hrvatske divizije od 13. januara 1945), reg. br. 12/18—1 i reg. br. 13/18—1, k. 114 (obavještenje Zapovjedništva ustaško-domobranske 15. hrvatske divizije od 29. januara 1945), reg. br. 4/18, k. 114/1 (izvješće Kotarske oblasti u Derventi od 27. decembra 1944).

¹³ Stožer 16. pješačkog zdruga (bivšeg 6. posadnog zdruga) sa 2. bojnomo nalazio se u Doboju, 1. bojna se nalazila u Derventi, 3. bojna u Maglaju, 16. žestra bojna u Žepču, 17. žestra bojna u Zenici, 4. bojna (izviđačka) — nije prikazana u pregledu — u Zavidovićima. Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 25/1—1, k. 44 (kartu cjelokupnog rasporeda ustaško-domobranskih jedinica od 25. novembra 1944), reg. br. 25/8—1, k. 113, reg. br. 26/8—1, k. 113 (preglede rasporeda 1. bojne 16. pješačkog zdruga).

¹⁴ Zorko

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 9. DECEMBRA 1944. O DEJSTVIMA
NA PROSTORU NEVESINJE — GACKO¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 344 44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
9. XII 1944 g.

I OBCI PREGLED:

Na Istočnoj fronti nastavljaju se žestoke borbe s neprijateljem, koji napada s jakim snagama.

Na Jadranskoj fronti samo borbe mjestnog značaja.

Uspjeh u podhvatu u području Bihaća.

U toku je podhvat na Kalniku.

Manji napadaji nepr. zrakoplovstva na želj. promet.

Oboren 1 neprijateljski zrakoplov.

II PODRUČJA:

Istočna fronta:

Na Istočnoj fronti na Drini nije bilo značajnije borbene djelatnosti.

Na Neretvanskom odsjeku u toku su borbeno izviđanja u području 11 — 14 km j. Mostara i jugozapadno Nevesinja.

Niemci su porušili most na cesti 9 km j.i. Nevesinja i sve mostove na cesti Kifino Selo — Fojnica.²

U zaleđu Neretvanske fronte partizani su zauzeli s. Borci (7 km j. Konjica) i približavaju se Konjicu.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 9/1, k. 45.

² Vidi dok. br. 152.

Djelat, nepr. zrakopl.:

4. i 6. XII neprijateljski zrakoplovi bacili su nekoliko manjih bombi na Kiseljak. Štete i žrtve su neznatne. Tom prigodom srušen je 1 neprijateljski lovac, a 2 pilota, koji su izkočili padobranima, zarobljeni su.

8. XII osam neprijateljskih lovaca-bombardera napali su bombama i strojničkom vatrom na pruzi Brod — Sarajevo između ž.p. Maglaj i Trbuk 2 teretna vlaka, a između postaje D. Bišnja i Vrhovi jedan teretni vlak. Oštećena su 3 stroja, 11 vojnika je ranjeno.

Istog dana 4 nepr. lovca napala su bombama želj. postaju Lužani južno Bos. Broda i oštetili 2 kola i 2 kolosjeka.

Dogodaji na lelj. prugama:

8. XII na pruzi Doboj — Zenica između ž.p. Begov Han i Nemila napali su odmetnici 2 teretna vlaka. Oštećen 1 stroj, a 3 osobe su ranjene.

8. XII na pruzi Sarajevo — Konjic kod ž.p. Bradine odmetnici su napali teretni vlak, koji je predhodno naišao na minu. Stroj vlaka je prevrnut, a osoblje vlaka je nestalo.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
M. P. Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 10. DECEMBRA 1944. O BORBAMA
NA PROSTORU BANJE LUKE, SARAJEVA I ZENICE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 345/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
od 10. XII. 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatima kod Ogulina i Banje Luke.
Borbe u području Zenice.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Drini bez većih promjena.

Jadranska fronta:

Opazeni su pokreti neprijatelja u 14 samovoza pre-
ko Bos. Grahova, Drvara i Bos. Petrovca prema Bihaću.

Banja Luka:

Opazila se ponovno prikupljanje part. snaga u pod-
ručju zapadno i sjeverozapadno Banja Luke. Jedna bor-
bena skupina koja čisti područje zapadno od Banja Luke
odbacila je neprijateljske snage kod Kola dalje prema
zapadu.² Neprijateljski gubitci: 35 poginulih. Plien: 2 ba-
cača, 3 strojopuške, 35 pušaka.

Zenica:

Neprijatelj bacačkom i strojopuščanom vatrom
uznemiruje uporište Bukva (1,5 km s.z. Busovače), zatim
Zenicu, želj. postaju Busovača i Gromiljak. Topničkom
vatrom tučeni su neprijateljski postavi.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju na-
rodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII,
reg. br. 10/1, k. 45.

² Na tome sektoru je dejstvovala 15. krajiška NOU brigada. U
izvještaju njenog štaba od 22. decembra 1944. o tome ništa ne piše
(vidi Arhiv VII, reg. br. 27—5, k. 1270).

Cesta Busovača — Kiseljak zaposjednuta je od neprijateljski postavi. Cesta Busovača — Kiseljak zaposjednuta je od neprijatelja kod Bukovca (8 km j.i. Busovače).³

Most kod Zenice popravljen osposobljen za promet.

Sarajevo:

Dielovi jednog ustaškog zdruga u svome napredovanju prema iztoku dostigli su Praču i Banja Stijena (24 i 34 km i.j.i. Sarajeva), odbacivši četnike prema jugu. Pruga između ta dva mjesta porušena je na nekoliko mjesta.⁴

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 164

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 11. DECEMBRA 1944. O DEJSTVIMA NA SEKTORU BANJA LUKA — BOSANSKI NOVI¹

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 346/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
od 11. XII. 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Uspješne borbe jugozapadno Banje Luke i u području Bos. Novog.

» Vidi dok. br. 140.

⁴ Riječ je o akcijama 2. i 3.-bojne 1. ustaškog djelatnog zdruga. Opširnije o tome vidi bojnu relaciju njegovog zapovjedništva od 19. februara 1945 (Arhiv VII, reg. br. 2/1—35, k. 59).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 11/1, k. 45.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti na Drini nije bilo značajnije borbene djelatnosti.

Banja Luka:

Jedna borbena skupina (četnici) u borbi s part. kod Han Kola (kraj Banje Luke) naniela je neprijatelju gubitke od 35 poginulih i zaplieniła 2 bacača, 3 strojopuške i 35 pušaka. Tom prilikom predalo se našim postrojbama 15 prebjeglih part.¹

Bos. Novi:

Jedna borbena skupina protjerala je part. s područja sjeverozapadno Bos. Novog i dostigla s. Miličeviće (9 km s.z. Bos. Novog) nanievši neprijatelju gubitke.¹

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
M. P. Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

² Šestoga i 7. decembra 1. i 2. bataljon 15. krajiške brigade vodili su borbe protiv četnika 1, 2. i 3. brigade Bosanskog krajiškog četničkog korpusa. Bliže o tome i o gubicima vidi dok. br. 109 i 171.

³ Riječ je o akciji od 8. decembra. Tada je jedna ustaška satnija napala položaje 3. bataljona 20. krajiške NOU brigade. Bataljon je imao jednog mrtvog, a gubici neprijatelja nisu poznati (vidi Arhiv VII, reg. br. 10—1, k. 1282: izvještaj štaba 20. NOU brigade od 23. decembra 1944).

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 12. DECEMBRA 1944. O DEJSTVIMA
NA SEKTORU BANJE LUKE I ZENICE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 347/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
od 12. XII. 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Uspješne borbe u području Zenice, Koprivnice, u
Kalniku i u Lici. Odbijen je napadaj na Josip Dol.

II PODRUČJA:

Zenica:

U području Busovače (10 km j. Zenice) podhvatne
snage slomile su jak neprijateljski otpor i izbacile part.
iz postava 4 km j.z. mjesta u smjeru j.z. i naniele im veće
gubitke.² Poginula su 43 part. 3 su prebjegla i 1 je za-
robljen.

Banja Luka:

U području sjeverozapadno Banje Luke vlastite za-
sjede naniele su neprijatelju znatne gubitke³ dok je ju-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju na-
rodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII,
reg. br. 12/1, k. 45.

* Vidi dok. br. 140.

³ Sjeverozapadno od Banje Luke su dejstvovali 20. krajiška NOU
brigada i Podgrmečki NOP odred. O tome se ništa ne govori u njiho-
vim izvještajima (vidi dok. br. 89 i 109; Arhiv VII, reg. br. 10/1, k. 1282:
izvještaj Štaba 20. krajiške NOU brigade od 23. decembra 1944).

gozapadno Banje Luke razpršena t.zv. »15 part. brigada«. ⁴
Gubitci neprijatelja iznose oko 300 poginulih, ranjenih i
zarobljenih. ⁵

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
M. P. Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

⁴ Odnosi se na 15. krajišku brigadu 39. NOU divizije. Nije tačno da je ona »razpršena«. Opširnije o tome vidi dok. br. 109; Arhiv VII. reg. br. 51—3, k. 1270: izvještaj Štaba 15. krajiške NOU brigade od 22. decembra 1944).

⁵ Podatak o gubicima je proizvoljan. Trideset deveta NOU divizija čije su jedinice u to vrijeme dejstvovala na sektoru Banja Luka — Kostajnica — Bosanski Novi, imala je u decembru 14 poginulih, 42 ranjena, 2 zarobljena i 21 nestalog borca (vidi dok. br. 109).

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 14. DECEMBRA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJU KONJICA I BANJE LUKE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE 1a BROJ 349/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
od 14. XII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Odbijen napadaj na jedno uporište u području Konjica.

Napadaj neprijateljskih zrakoplova na Bijelo Polje kod Mostara, Brčko i želj. uređaje.

II PODRUČJA:

Banja Luka: . . .

Topničkom vatrom spriječeno je skupljanje partizana kod D. Kola (4 km z. Banja Luke).

Konjic:

Odbijen je napadaj partizana na uporište Lisičići (8 km s.z. Konjica).

Djelatnost nepr. zrakoplova:

11. XII neprijateljski zrakoplovi bacili su 6 bombi na Bijelo Polje kod Mostara bez učinka.

11. XII. neprijateljski zrakoplovi napali su bombama želj. postaju Jablanica i Prenj na pruzi Konjic — Mostar, te želj. prugu kod Jablanice gdje su oštećena 2 propusta.

12. XII 16 neprijateljskih zrakoplova napalo je bombama i strojničkom vatrom Brčko s namjerom rušenja mosta na r. Savi. Sjeverni dio mosta je oštećen i prohodan samo za pješake. Većina bombi pala je u rijeku dok su 3 pale na mjesto. Oštećene su 3 kuće i 3 osobe ranjene.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 14/1, k. 45.

Obćenito:

Na cesti Kiseljak — Visoko porušili su partizani sve mostove.

Dogodaji na ielj. prugama:

13. XII na pruzi Sarajevo — Zenica između ž.p. Lašva i Modrinje naišao je na minu vlak. Ranjen je 1 kočničar.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 15. DECEMBRA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJU ZENICE, BANJE LUKE I KONJICA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 350/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
15. XII 1944. g.

I OBČI PREGLED:

U području Nevesinja odbačeni su neprijateljski dielovi kod Humčana.

Odbijen je neprijateljski napadaj na Medak (u Lici), Bos. Krupu i jedno uporište u području Kutine.

Odbačen neprijatelj u području Busovače (kod Zenice).

II PODRUČJA:

Na Drini, Dunavu i Dravi bez promjene.

Jadranska fronta:

Južno Mostara neprijatelj tuče bacačkom vatrom naše postave.²

Bos. Krupa:

Odbijen je napadaj partizana na Bos. Krupu uz 5 poginulih, 1 zarobljenog i 2 prebjegla partizana.³ Plien: 1 strojosamokres, više pušaka i 2 konja.

Banja Luka:

U području Banje Luke nastavlja se okupljanje jačih partizanskih snaga.

Zenica:

Borbena skupina iz Busovače, uzprkos jake neprijateljske topničke vatre i vatre bacača odbila je neprija-

¹ Original (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 15/1, k. 45.

² Na tome sektoru dejstvovali su dijelovi 29. NOU divizije (vidi dok. br. 36).

³ Riječ je o akciji Podgrmečkog NOP odreda (vidi dok. br. 89).

telja i dostigla crtu: v. 557 — v. 515 — Rasno — v. 520 i v. 695 (4 km s. i 4 km z. Busovače).⁴

Zelj. pruga Kakanj — Lašva južno Zenice nalazi se pod neprijateljskom vatrom s visova južno želj. pruge.⁵

Cesta Zenica — Vitez jako je minirana od partizana, te je promet moguć samo po danu.

Obćenito:

Prema naknadnom izvješću, u podhvat u ustaških postrojbi 26. XI kod Ostrožca (podr. Konjica) pretrpjeli su partizani gubitak od 190 poginulih i većeg broja ranjenih te izgubili 1 bacač, 1 strojopušku, 13 pušaka, više samokresa, strjeljivo, brzoglasnu središnjicu" s 4 aparata, eksploziv i naboje. Uništeno je jedno part. skladište s 90 pušaka i strjeljivom. Vlastiti gubitci: 2 vojničara poginula, 3 ranjena i 8 ih je nestalo.⁷

Jedna ustaška postrojba s milicijom napala je Prozor i zauzela ga 23. XI pri čemu je palo 30, ranjeno 27 i zarobljeno 7 partizana (među ovima i neki partizanski dužnostnici). Zaplijenjeno je: 40 pušaka, 1 strojopuška, hrana i stoka. Vlastiti gubitci: 1 častnik, 2 dočastnika i 6 vojničara poginuli.⁸

Kod Dervente topničkom vatrom uništena je 1 nepr. strojica pri čemu je poginulo 7 i ranjeno 6 partizana.

ZA POGlavNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu

iM. P. Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

Helbich

¹ Na području Busovače djelovali su dijelovi 4. i 10. NOU divizije. U izvještaju je, vjerovatno, riječ o dejstvima neprijatelja protiv 11. brigade 4. NOU divizije, kao i o akcijama 9. brigade 10. NOU divizije (vidi dok. br. 111 i 140).

⁵ Vidi dok. br. 124.

⁶ Odnosi se na telefonsku centralu.

⁷ Riječ je o akciji od 27. novembra na pomenutom sektoru protiv 17. krajiške brigade 10. NOU divizije. Ova je brigada tom prilikom imala 7 mrtvih i 11 ranjenih, a od materijala je izgubila 2 puške, 3 vreće soli, 20 metara štofa, arhivu intendature, 3 telefona, jednu telefonsku centralu, 3 konja i 1800 metaka (vidi knj. 30, dok. br. 128).

* Na sektoru Prozora nalazili su se dijelovi 17. krajiške NOU brigade. Prema izvještaju njenog štaba od 29. novembra 1944 (vidi knj. 30, dok. br. 128), njene jedinice nisu 23. novembra imale dodira s neprijateljem, a sutradan su na sektoru Prozora dvije čete 3. bataljona izvršile uspješnu akciju na jednu grupu od oko 70 ustaša, bez vlastitih gubitaka.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 16. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U DOLINI NERETVE I NA PODRUČJU ZENICE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 351/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
16. XII 1944. g.

I OBĆI PREGLED:

Odbijen nepr. protivnapadaj u području Zenice.

II PODRUČJA:

Jadranska fronta:

Cesta na prievoju Klanac i most kod Martin Broda (21 km j.i. Bihaća) porušeni su od vlastitih snaga.

Na Neretvanskoj fronti u nastavku podhvata jedna vlastita borbena skupina napredovala je dalje prema s.i. i dostigla s. Kruševljani (20 km s. Nevesinja), nakon što je slomila jači neprijateljski odpor kod Zaborana (25 km s.i. Mostara).² Sjeverna borbena skupina zauzela je visove sjeverno Kule (16 km j.i. Konjica). Južna skupina dostigla je i zauzela Borovčiće (18 km s. Nevesinja). Neprijatelj je protjeran s tog područja te se povukao u smjeru jugoistoka.³

¹ Original (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 16/1, k. 45.

* Na komunikaciji Mostar — Nevesinje dejstvovali su dijelovi 10. hercegovačke NOU brigade. Od 12. do 16. decembra ova brigada nije imala značajnijih borbi (vidi Arhiv VII, reg. br. 6—5, k. 1146/11: relaciju njenog štaba od 4. januara 1945).

³ Prema relaciji štaba 11. hercegovačke NOU brigade od 1. januara 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 5—5, k. 1146/11), tada su na komunikaciji Nevesinje — Gacko, pod njegovom komandom, dejstvovali 4. bataljon 12. hercegovačke NOU brigade i italijanska 2. partizanska brigada divizije »Garibaldi«.

Bihać:

U nastavku podhvata u području zapadno Bihaća izbačeni su partizani iz Drežnik Grada (20 km s.z. Bihaća) i protjerani prema sjeveru. Tako je uzpostavljen spoj s borbenom skupinom z. Plitvičkih Jezera. Svi neprijateljski protunapadaji kod Drežnik Grada odbijeni su.

Iz Hrgara (8 km j.i. Bihaća) izbačeni su partizani uz 27 poginulih, 8 zarobljenih i 1 prebjeglog partizana, 2 strojnice su zaplijene.

Zenica:

U nastavku podhvata u području zapadno Zenice odbijen je neprijateljski protunapadaj podpomognut topničtvom.⁴

Cesta od Busovače prema Travniku minirana je od partizana.

Osobitosti:

3. XII po izjavi pučanstva 3 zrakoplova bombardirala su partizane kod Turjaka (19 km j.z. Bos. Gradiške), a nakon toga su partizani za odmazdu strijeljali 25 anglo-amerikanaca, koji su se kod njih nalazili.

Događaji na želj. prugama:

Dovršeni su popravci na pruzi Sarajevo — Mostar između ž.p. Bradina i Podorašac te otvorena za promet.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
M. P.   Glavara glavnog stožera
                  Pročelnik operativnog odjela
                  glavnostožerni pukovnik
                  (Helbich)
                  Helbich

⁴ Vidi dok. br. 111 i 140.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 18. DECEMBRA 1944. O DEJSTVIMA
NA PODRUČJU BIHAĆA, BANJE LUKE I ZENICE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 353/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
18. XII 1944. g.

U borbama u području Bihaća i D. Lapca izgubio je ne-
prijatelj 103 poginula pronađena, a cieni se da ima još 130 po-
ginulih dok je 16 partizana zarobljeno. Plien: 1 bacač, 2 stro-
jopuške i više pušaka.

Odbijen je jači napadaj partizana na jedno uporište juž-
no od Cazina.

U području Banje Luke odbijeni su napadaji na pojedina
vanjska uporišta i tom je prigodom pronađeno 30 poginulih
partizana, a ocienjeno da ima još najmanje 30 ranjenih, a 5
partizana je zarobljeno.²

Opaza se jače prikupljanje neprijatelja u području Buso-
vača — Zenica.³

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa
general i ust. pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić v.r.

ZA TOČNOST:
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

M. P.

¹ Original umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg.
br. 18/1, k. 45.

² Odnosi se na dejstva 15. krajiške NOU brigade 15. decembra
1944. Podaci o njenim gubicima nisu tačni: ona je imala 2 ranjena i i
nestala (vidi dok. br. 109).

³ Vidi dok. br. 111, 120 i 140.

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽA-
NIH SNAGA NDH OD 19. DECEMBRA 1944. O RASPOREDU I
DEJSTVIMA JEDINICA NOV I POJ NA PROSTORU BANJE
LUKE I BIJELJINE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 354/44
GLAVNOG STOŽERA ORUŽANIH SNAGA
19. XII 1944. g.

Na Drini u toku su borbe s partizanima, koji su se pre-
bacili s istočne na zapadnu obalu te ugrožavaju područje iz-
među Bieljine i Janje te oko Branjeva.²

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera
general i ust. pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić, v.r.

ZA TOČNOST:

Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

M. P.

Vojnička tajna

DODATAK DNEVNOM IZVJEŠĆU BROJ 354/19. XII 44.

IZVJEŠĆE I c
(Samo za viša zapovjedništva Orsa)

PODRUČJA:

Banja Luka:

XX part. »brigada« stigla je iz područja Ivanjske
na položaj: Motike — Vučići — Cokori (5 s.z. — 7 z. s.z.

¹ Original (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg.
br. 19/1—2, k. 45.

² Riječ je o 17. i 28. NOU diviziji (vidi dok. br. 150).

Banja Luka), gdje je smienila XV part. »brigadu«. ³ Zapovjednik XV part. »brigade« je Herceg Rade. Naoružanje slabo, moral slab, nakon borbe s četnicima »brigada« se nalazi pred razpadom. ⁴ Prikuplja se u Dragočaju. (Č. i.).

Navodno je iz Ivanjske stigla i XIX part. »brigada« (?) u Dragočaj (10 km. s.z. Banja Luka). ⁵

XIII part. »brigada«, ⁶ u jakosti od oko 1500 ljudi, (4 »bataljona«) otišla je iz područja 11 km. j.i. Banja Luke prema Manjači, da napadne II četničku »brigadu«. Zapovjednik XIII part. »Brigade« je Kasap ⁷ Pero... (C. i.).

U užem i širem području Banja Luke nalaze se trenutno ove part. snage:

— 39. part. »divizija«: XIII, XV i XVI »brigada«. ⁸

— 14. part. »divizija«?: XIV, XVIII, XIX i XX part. »brigada« ⁹ i

— XII kozaračka part. »brigada« (novo-ustrojena).
- (C. i.)."

³ Podatak o smjeni nije tačan: 20. krajiška NOU brigada se u to vrijeme nalazila na prostoru Bos. Novi — Kostajnica — Klačnice (vidi dok. br. 109).

⁴ Taj podatak nije tačan: 15. krajiška NOU brigada je i dalje ostala na prostoru prema Banjoj Luci. U to vrijeme njen komandant je bio Branko (Brane) Tanjga. (Bliže o tome i o borbama protiv četnika vidi dok. br. 109; Arhiv VII, reg. br. 30—7, k. 1265: naredbu Štaba 5. korpusa NOVJ od 30. novembra 1944.)

⁵ Riječ je o 19. srednjobosanskoj brigadi 53. NOU divizije. Ona se u to vrijeme nalazila na prostoru Derventa — Doboi (vidi dok. br. 102).

⁶ Bliže o rasporedu i dejstvima 13. krajiške NOU brigade u to vrijeme vidi dok. br. 109.

⁷ Kasapović

⁸ Ta je divizija u svome sastavu imala 13, 15. i 20. krajišku brigadu. Podgrmečki i Zmijanjski NOP odred. Šesnaesta krajiška NOU brigada nalazila se u njenom sastavu do 7. novembra 1944, kada je ušla u sastav 3. divizije Korpusa narodne odbrane Jugoslavije (vidi dok. br. 109, 178; knj. 30, dok. br. 72).

• Ta se divizija u to vrijeme nalazila u Sloveniji. Podaci se odnose na 53. NOU diviziju, koja je u svom sastavu imala 14, 18. i 19. srednjobosansku brigadu, Motajički i Uzlomački NOP odred (vidi dok. br. 30, 102 i 114).

¹⁰ U jedinicama NOV i POJ nije postojala 12. kozaračka brigada, nego 12. krajiška brigada, u sastavu 11. NOU divizije, ali se ona u to vrijeme nalazila u Sremu. Vjerovatno je riječ o 1. brigadi 3. divizije KNOJ-a, koja je u novembru 1944. formirana na tome sektoru (vidi dok. br. 178; knj. 30, dok. br. 72).

Bjeljina:

XVIII hrv. »brigada«¹¹ i dio XXI »brigade«¹² 38. part. »divizije« nalaze se između Zvornika i Bjeljine s namjerom olakšanja prielaza 27. part. »divizije« iz Srbije u Bosnu.¹³ Ostali dijelovi XXI »brigade« nalaze se oko Tuzle i Zivinice (14 km. j.j.z. Tuzla), dok je štab »divizije« u Zivinicama, gdje se nalazi i jedno part. uzletište. (C. i.).

Part. snage, koje su se prebacile s iztoka preko Drine, ugrožavaju cestu: Janja — Bjeljina, dok su cestu: Branjevo — Glavičice (20 km. i 16 km. j.j.z. Bjeljina) zaposjeli partizani iz područja Majevice pl. (Č.i.).¹⁴

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

M. P.

¹¹ Blíže o rasporedu, zadacima i dejstvima 18. hrvatske NOU brigade u to vrijeme vidi dok. br. 71, 92 i 136.

¹² O rasporedu, zadacima i dejstvima 21. istočnobosanske NOU brigade u to vrijeme vidi dok. br. 64 i 123.

¹³ U to vrijeme 27. NOU divizija je vodila borbe protiv Nijemaca na sektoru Zvornik — Drinjača i protiv četnika na odsjeku Vlasenica — Sekovići. Opširnije o tome vidi dok. br. 62, 76 i 83.

¹⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 146, 147 i 150.

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽA-
NIH SNAGA NDH OD 20. DECEMBRA 1944. O DEJSTVIMA
U DOLINI DRINE I NA PODRUČJU BANJE LUKE, MAGLAJA
I ZENICE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE la BROJ 355 44
GLAVNOG STOŽERA ORUŽANIH SNAGA
20. XII 1944 g.

Na Drini i nadalje traju borbe s partizanima u području Bijeljina — Janja kao i kod Dragaljeva (13 km s.z. Bijeljine).-

Bijeljina je obkoljena sa tri strane i nalazi se pod neprijateljskom topničkom vatrom. Cesta Bijeljina — Brčko presječena je kod Dragaljevca (13 km s.z. Bijeljine).³ Podhvatna skupina, koja s juga napreduje prema Bijeljini dostigla je razkršće ceste južno Branjeva.⁴

U području Banje Luke naneseni su partizanima osjetljivi gubitci kod Slatina Ilidže (11 km s.i. Banje Luke) i zaplijenjena je veća količina oružja, 18 partizana je prebjeglo našim postrojbama.⁵ U borbama kod Klačnica noću 15/16. XII nanješeni su partizanima gubitci od 150 poginulih, dok su svoje ranjene odveli na 40 kola.⁸ Među poginulim nalazi se 1 »komandant« i 1 »polit, komesar«.

Podhvatne snage očistile su visinsko područje zapadno od ceste Zepče — Maglaj i odbacile partizane u smjeru Novoga Šehera.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 20/1, k. 45.

² Vidi dok. br. 147 i 150.

» Vidi dok. br. 81.

⁴ Riječ je o pokretu 13. SS brdskog puka 7. SS divizije »Princ Eugen« (vidi dok. br. 68).

⁵ Vidi dok. br. 164.

⁶ Riječ je o napadu 3. bataljona 15. krajiške NOU brigade i 1. bataljona 20. krajiške NOU brigade. Napad nije uspio, zbog slabe organizacije. Tom prilikom je 3. bataljon imao 2 ranjena i 3 nestala (vidi dok. br. 109).

U području Busovače obostrana topnička vatra. Jedna jača izviđačka skupina naniela je partizanima gubitke od 55 poginulih.⁷

19. XII u 1730 sati neprijateljsko zrakoplovstvo bombardiralo je područje Sarajeva (Hrasno, Koševo i Alipašin Most).

Na pruzi Brod — Sarajevo miniran je jedan propust između Johovca i Rudanke i odbijen jedan napadaj na uporište između Modrinja i Kaknja.

Na pruzi Sarajevo — Mostar miniran je jedan most i 200 metara pruge između Ostrožca i Lisičića.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa
general i ust. pukovnik T. Sertić

ZA TOČNOST:

Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

M. P.

⁷ Ti podaci nisu tačni (vidi dok. br. 140).

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽA-
NIH SNAGA NDH OD 21. DECEMBRA 1944. O BORBAMA NA
PROSTORU ZENICE I SARAJEVA I U DOLINI DRINE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 356/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
21. XII 1944.

U dolini Drine podhvatna skupina, koja napreduje s juga, slomila je žestok partizanski otpor kod Janje i očistila područje između Janje i Bijeljine.²

Izviđački diovi protjerali su mjestne partizane iz sela južno i sjeveroistočno Vrtoče, dok je jedna borbena skupina prodirući sa sjevera prema Bos. Petrovcu odbacila kod ovog mjesta oko 200 partizana i zaplijenila nešto oružja i tvoriva.

Jedna podhvatna skupina protjerala je partizane kod Brestovskog (13 km j. Kaknja) kojom je prilikom poginulo 20 partizana i 3 su zarobljena.⁸

U toku je čišćenje područja južno od želj. pruge Lašva — Kakanj.

U području Busovače nije bilo borbene djelatnosti.

Trnovo (22 km j. Sarajeva) izpražnjeno je noću od 18/19. XII od naših četa.⁴

Izviđačke skupine iz Sokolca nisu naišle na neprijatelja do 23 km s.i. Sokolca. Cesta Sokolac — Zvornik očišćena je od mina i postavljenih zapreka.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 21/1, k. 45.

² Janju su zauzeli dijelovi 13. SS puka 7. SS divizije »Princ Eugen«. Bliže o tome i o prodiranju neprijatelja prema Bijeljini vidi dok. br. 72.

» Vidi dok. br. 111 i 120.

⁴ Trnovo je 17. decembra zauzeo 1. bataljon 14. hercegovačke brigade 29. NOU divizije (vidi dok. br. 131).

U području Banje Luke predalo se 18 partizana.
20. XII naše je zrakoplovstvo izvršilo prijevoz tvoriva,
pošte i vojničkih osoba.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa
general i ust. pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić, v.r.

ZA TOČNOST:
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

M. P.

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽA-
NIH SNAGA NDH OD 22. DECEMBRA 1944. O BORBAMA NA
PODRUČJU BOSANSKOG NOVOG, BANJE LUKE, TRNOVA I
U DOLINI DRINE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE 1a BROJ 357/44
GLAVNOG ST02ERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
22. XII 1944 g.

Sa Drine javljene su samo mjestne borbe s partizanima. Uzpostavljena je zaprečna fronta 5 km. južno Zvornika.² Jedna vlastita podhvatna skupina protjerala je partizane i odte-
retela obkoljenu posadu Bijeljine.³

U području Bos. Novog protjerala su naše lovačke po-
strojbe jednu jaču partizansku skupinu 5 km. istočno-sjevero-
istočno Bos. Novog.⁴ 23 partizana su poginula i 3 zarobljena,
a cieni se da su gubitci neprijatelja znatno veći.

Odbijen je manji napadaj partizana na jedno uporište
sjeverno Banje Luke. Okupljanje partizana zapadno od Win-
dhorsta⁵ tučeno je vatrom našeg topništva.⁸

U toku je izviđanje u području južno od Sarajeva pre-
ma Trnovu, gdje su javljene jake partizanske snage.⁷

U toku manjih djelatnosti i izviđanja kod Broda, Nove

¹ Original (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu VII, reg.
br. 22/1, k. 45.

² U to vrijeme Zvornik je bio zauzet (vidi dok. br. 146).

³ Bijeljину je deblokirao 13. SS puk 7. SS divizije »Princ Eugen«
(vidi dok. br. 72).

⁴ Riječ je o borbama koje je 19. i 20. decembra vodio 2. bataljon
20. krajiške NOU brigade (vidi dok. br. 109).

⁵ To jest: Topola (sada: Nova Topola).

⁶ Bliže o tim dejstvima vidi dok. br. 109.

⁷ Vidi dok. br. 77 i 152.

Gradiške, Kutine i Banje Luke palo je 11 partizana, 2 su prebjegla, a veći broj ih je ranjen dok su 2 domobrana poginula i 3 ranjena.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa
general i ustaški pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić v.r.

ZA TOČNOST:

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

Helbich

M. P.

BR. 174

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽA-
NIH SNAGA NDH OD 23. DECEMBRA 1944. O BORBAMA NA
PROSTORU BOSANSKOG NOVOG, ZENICE I VLASENICE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 358/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
23. XII 1944 g.

Na Drini u toku su borbe s partizanima. Neprijatelj tuče topničkom vatrom područje Branjeva i Kozluka. Brezovo Polje (12 km i. Brčkog) zauzeto je i partizani protjerani uz velike gubitke.²

Sjeveroistočno Bos. Novog protjerani su partizani kod Mazića, gdje je slomljen jači neprijateljski odpor.³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 23/1, k. 45.

² Vidi dok. br. 182.

³ Na prostoru Bosanski Novi — Kostajnica djelovali su 20. krajiška brigada i Podgrmečki NOP odred 39. NOU divizije, ali se u njihovim izvještajima ništa ne kaže o toj akciji neprijatelja. Bliže o tome vidi dok. br. 89, 109; Arhiv VII, reg. br. 7—2, k. 1267 (izvještaj Štaba 39. NOU divizije od 25. januara 1945), reg. br. 1—1, k. 1283 (izvještaj Štaba 20. krajiške NOU brigade od 23. januara 1945).

U području Banje Luke naši lovački odjeli uspješno protjeruju manje partizanske skupine.

Topničkom vatrom osuječeno je približavanje partizana želj. pruzi i cesti Maglaj — Doboj i njihovo okupljanje kod sela Šije (12 km s.z. Maglaja),⁴ 38 partizana je poginulo.

Izviđačke snage prokrstarile su područje između Sokolca i Vlasenice bez sukoba s neprijateljem.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa,
general i ust. pukovnik (T. Sertić)
Sertić v.r.

ZA TOČNOST:

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

M. P.

⁴ Na odsjeku Doboj — Maglaj — Zavidovići dejstvovala je 14. srednjobosanska NOU brigada (vidi Arhiv VII, reg. br. 8/123—1, k. 461: knjigu depeša 5. korpusa NOVJ, reg. br. S/5—1, k. 277: knjigu depeša 53. NOU divizije).

BOJNA RELACIJA I. USTAŠKOG STAJAĆEG DJELATNOG
ZDRUGA OD 23. DECEMBRA 1944. DOSTAVLJENA GLAV-
NOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA NDH O DEJSTVIMA NA
SEKTORU SARAJEVO — ROGATICA — TRAVNIK U OKTO-
BRU¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
USTAŠKA VOJNICA
STOŽER

I. STAJAĆEG DJELATNOG SDRUGA
ZAPOVJEDNI SKUP

Broj 3038/taj. sa ___ priloga
U Sarajevu dne 23. XII. 1944.

Predmet: Bojna relacija za mjesec
listopad 1944.

DIO PRVI

- GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (OPER.
ODJEL)
- ZAPOVJEDNICTVU III. ZBORNOG PODRUČJA
(GLST.)

OBĆA BOJNA RELACIJA

o podhvatima postrojbi I. stajaćeg djelatnog sdruga u mjesecu
listopadu 1944. godine.²

A. — Razpored postrojbi, jačina i naoružanje u toku
mjeseca listopada 1944.

I. — Stožer I. ustaškog stajaćeg sdruga u Sarajevu sa
ukupno ljudstva 124, naoružanje: 13 pušaka i 13 samokresa.
Stožerna sat sdruga u Sarajevu, jačine 134, naoružanje: 60 pu-
šaka i 1 strojopuška. *Samovozna sat* u Sarajevu jačine 104, na-
oružanje: 36 pušaka, 1 strojnica, 1 strojopuška, 3 strojosamo-
kresa i 22 samokresa. *Oklopni vod* u Sarajevu, jačine 27, na-
oružanje 15 pušaka. *Topnička bitnica* u Sumbulovcu, jačine
62, naoružanje: 50 pušaka. *Obkoparski vod* jačine 64, naoru-
žanje: 61 puška, 2 strojosamokresa i 1 samokres.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br.
10/2—2, k. 57.

* Bliže o dejstvima toga ustaškog zdruga u septembru vidi knj.
30, dok. br. 160.

II. — Stožer I. bojne u Gromilama, jačine 37, naoružanje: 30 pušaka, 1 strojosamokres, 4 samokresa i 1 težki bacač.

1. *sat* na Romaniji, jačine 138, naoružanje: 103 puške, 6 strojopušaka, 1 bacač 45 mm, 3 samokresa, 4 strojosamokresa.

2. *sat* na Sokolcu, jačine: 118, naoružanje: 86 pušaka, 7 strojopušaka, 5 samokresa, 7 strojosamokresa.

Stožerni vod II. bojne u Rogatici, jačine 79, naoružanje: 34 puške, 2 strojopuške, 12 samokresa, 5 strojosamokresa.

1. *sat* Rogatica, jačine 166, naoružanje: 104 puške, 7 strojopušaka, 9 samokresa i 7 strojosamokresa.

2. *sat Rogatica*, jačine 168, naoružanje: 132 puške, 13 strojopušaka, 1 bacač 81 mm, 2 bacača 46 mm, 14 samokresa i 5 strojosamokresa.

3. *sat* u Rogatici jačine: 212, naoružanje: 156 pušaka, 5 strojopušaka.

4. *sat* u Rogatici, jačine 172, naoružanje: 95 pušaka, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 10 samokresa i 15 strojosamokresa.

5. *sat* u Žcpi, jačine 220, naoružanje: 131 puška, 2 strojopuške, 3 samokresa i 1 strojosamokres.

6. *sat* Breza, jačine 169, naoružanje: 136 pušaka, 6 strojopušaka, 1 bacač 81 mm, 1 bacač 46 mm, 2 samokresa i 10 strojosamokresa.

7. *sat* u Rogatici, jačine 116, naoružanje: 116 pušaka, 2 strojopuške.

Stožer III. bojne u Rogatici, jačine 63, naoružanje: 29 pušaka, 3 samokresa i 3 strojosamokresa.

1. *sat* jačine 204, naoružanje: 136 pušaka, 13 strojopušaka, 1 strojnica, 1 bacač 45 mm, 10 samokresa, 11 strojosamokresa.

2. *sat* u Rogatici, jačine 177, naoružanje: 90 pušaka, 9 strojopušaka, 1 bacač 45 mm, 6 samokresa i 7 strojosamokresa.

3. *sat* u Rogatici: jačine 178, naoružanje: 67 pušaka, 5 strojopušaka, 1 bacač 46 mm, 5 samokresa, 10 strojosamokresa.

4. *sat* u Rogatici, jačine 126, naoružanje: 68 pušaka, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 1 bacač 45 mm, 2 bacača 81 mm, 7 samokresa i 8 strojosamokresa.

5. *sat* Fakovići, jačine 150, naoružanje: 140 pušaka, 4 strojopuške.

6. *sat* u Klotijevcima, jačine 150, naoružanje: 130 pušaka i 3 strojopuške.

7. *sat* u Osmačama, jačine 150, naoružanje: 140 pušaka, 2 strojopuške i 2 strojnice.

Stožer IV. bojne u Kiseljaku, jačine 7, naoružanje: 3 puške, 2 samokresa i 1 strojosamokres.

1. *sat* Kiseljak, jačine 132, naoružanje: 4 puške.

2. *sat* Kiseljak, jačine 127, naoružanje: 80 pušaka i 1 samokres.

3. *sat* Kiseljak, jačine 87, naoružanje: 13 pušaka i 1 strojosamokres.

Stožer V. bojne u Travniku, jačine 9, naoružanje: 1 strojosamokres.

Stožerna sat Travnik, jačine 23, naoružanje 4 puške.

1. *sat* Travnik, jačine 137, naoružanje: 84 puške, 10 strojopušaka, 1 bacač 81 mm, 2 bacača 45 mm, f samokres i 4 strojosamokresa.

2. *sat* Dolac kod Travnika, jačine 149, naoružanje: 115 pušaka, 4 strojopuške i 1 strojosamokres.

Stožer Posadne bojne u Sarajevu, jačine 11. *Stožerna sat* u Sarajevu, jačine 142, naoružanje: 50 pušaka, 2 samokresa i 3 strojosaмокresa. 1. *sat* u Sarajevu, jačine 249, naoružanje: 191 puška, 6 strojopušaka, 1 strojnica, 1 samokres i 1 strojosaмокres. 2. *sat* Hadžići, jačine 68, naoružanje: 61 puška, 2 strojopuške, 1 strojnica. 3. *sat* Lepenica, jačine 150, naoružanje: 140 pušaka, 3 strojopuške. 4. *sat* Brnjaci, jačine 137, naoružanje: 98 pušaka. 5. *sat* Kreševo, jačine 268, naoružanje: 240 pušaka, 6 strojopušaka i 2 strojnice.

Stožer Doknadne bojne na Palama, jačine 41, naoružanje: 26 pušaka, 5 samokresa i 1 strojosaмокres. 1. *sat Pale*, jačine 55, naoružanje: 32 puške, 1 bacač 45 mm, 1 samokres i 1 strojosaмокres. 2. *sat Pale*, jačine 171, naoružanje: 133 puške, 2 strojopuške. 3. *sat Stambulčić*, jačine 147, naoružanje: 111 pušaka, 2 strojopuške. 4. *sat Pale*, jačine 159, naoružanje: 135 pušaka i 1 strojopuška.

B. — PODHVATI:

Tokom mjeseca listopada dijelovi ovoga sdruga vršili su svakodnevno izviđanja u području pojedinih uporišta.

U mjesecu listopadu izvršen je napad partizana na Travnik, kojeg je branila i jedna bojna o.s. Uslijed nadmoćnosti neprijatelja i pomanjkanja streljiva bojna se morala povući nanievši neprijatelju osjetne gubitke.

Poslie pada Travnika odmah je upućena podhvatna skupina ovog skupina³ u jačini 600 ljudi, koja je pored ogromne nadmoćnosti neprijatelja uspiela prodrti do same želj. postaje u Travniku, ali uslijed nadmoćnosti neprijatelja, pomanjkanja streljiva i nemajućeg dovoljnog broja ljudstva za posadu Travnika, podhvatna skupina morala se povući u Zenicu, nanievši neprijatelju ogromne gubitke.⁴

U mjesecu listopadu dijelovi o.s. nanieli su partizanima strašne gubitke na Romaniji, gdje su gotovo uništili cielu XIX. birčansku brigadu i zaplienili veliku količinu oružja, te ubili zapovjednika 27. partizanske divizije pukovnika Peru Kosorića i zamjenika zapovjednika 38. partizanske divizije podpukovnika Ratka Pejića.⁵ Na Romaniji bile su razbijene 3 partiz. brigade, koje su imale namjeru napasti Sarajevo.

Prilikom dnevnih izviđanja u području uporišta dolazilo se u dodir sa partizanima i četnicima, te su isti uvijek bili poraženi uz osjetne gubitke.

³ Treba: sdruga.

⁴ i ¹³ Opširnije o borbama za Travnik vidi knj. 30, dok. br. 54 i 57.

⁵ Podaci o pogibiji navedenih lica nisu tačni (vidi knj. 30, dok. br. 106).

Važniji događaji bili su sljedeći:

1. *listopad:*

Dielovi IV. bojne iz Kiseljaka u razviđanju okolnog područja došli su u dodir kod sela Bakovića sa partizanima. Isti su se nakon kraće borbe morali povući. Gubitaka nije bilo. Utrošeno 250 naboja 7,9 mm.

Razviđački odjel u jačini 26 ljudi Doknadne bojne upućen u smjeru Pale — Selište — Ogradice — Pale. Odjel je napadnut od strane četnika iz sela Ogradice. Usled nadmoćnosti neprijatelja odjel se morao povući u pravcu Pala bez gubitaka. Gubitci kod neprijatelja nepoznati. Utrošeno 250 naboja.

2. *listopad:*

5., 6. i 7. sat III. bojne izvršile iz Osmače izviđanje u smjeru Bratunca bez dodira sa neprijateljem.

3. *listopad:*

3. listopada stožerna sat o.s. prilikom osiguranja preselice na Bulozima došla u dodir sa neprijateljem. Vlastiti gubitci: nije bilo, neprijateljski nepoznati. Utrošeno 900 naboja 7,9 mm. „

6

4. *listopad:*

Dielovi III. bojne na putu od Glogovca prema Sučeski napadnuti od partizanskih skupina bez gubitaka.

6. *listopad:*

Stožerna sat prilikom osiguranja preselice za Sokolac kod Buloga došla je u dodir sa četnicima. Vlastiti gubitci: 1 mrtav. Neprijateljski nepoznati. Utrošeno 2000 naboja 7,9 mm i 6 mina za bacač.

7. *listopad:*

Dielovi Doknadne bojne sa Pala izvršili izviđanje u smjeru Dolovi — Kočevik — Dragulje — Haluge — Barakovac — Pale. Jačina obhodnje 25 ljudi. Dodira sa neprijateljem nije bilo.

Dielovi stožerne sati koji su vršili osiguranje preselice za Sokolac, došli su u dodir sa četnicima kod Buloga. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 4 mrtva i 6 ranjeno. Utrošeno 1400 naboja 7,9 mm.

9. *listopad:*

2. sat IV. bojne zaposjela je Brestovsko sa zadatkom osiguranja samoga mjesta. Istoga dana u 21 sat napadnuta je

⁶ Redakcija je izostavila dio teksta koji se ne odnosi na borbena dejstva protiv jedinica NOVJ i to označila sa tri tačke.

predstraža prema Busovači. U 24,00 sata napadnuta je ponovo posada mjesta sa sjeverne i zapadne strane. Napad je trajao do 03,00 sata, te su se partizani povukli u smjeru Milodraža. Neprijateljski gubitci 3 ranjena. Vlastitih nije bilo. Utrošeno 7,9 mm 1750 naboja, 8 mm 280, praski 15.

10. listopad:

11. listopad:

Po nalogu zapovjednika IV. bojne 2. sat iste bojne došla je zapovjed da izvrši nasilno razviđanje nakon napada partizana na Brestovsko. U razviđanje poslana 2 roja u jačini 20 ljudi prema Oglavku u 7,00 sati. U 8,30 sati ljudstvo napadnuto između Pobrđa i sela Duha, strojničkom i strojopuščanom vatrom. Odmah po napadu poslan je dojavnik da izvjesti zapovjednika sati, koji je odmah uputio pojačanje od 40 ljudi. U selu Orahovici⁷ vod je dobio vatru s lijeve i s desne strane. Vatra je bila jaka i borba se morala primiti. Određene su dvije grupe da se probiju do napadnute izvidnice. Ujedno je poslan dojavnik u Brestovsko da izvjesti o napadu, te da zatraži pomoć. Partizani su napadali sve dok nije stigla pomoć odnosno 2 njem. tenka. U 14,30 krenula je čitava satnija uz pomoć 2 tenka prema s. Velika Sotnica. Pored jake neprijateljske vatre uspjelo je zauzeti selo Velika Sotnica, a partizani su se povukli u selo Pobrđe i Oglavak.⁸ Vlastiti gubitci: 2 ranjena. Neprijateljski: nepoznati. Utrošeno 2150 naboja 7,9 mm, franc. 180, 180 za strojosamokres.

12. listopad:

Dielovi I. bojne sa Sokolca izvršili su razviđanje u pravcu Bljuštevac — Kadino selo — Crni Vrh, te su došli u dodir sa četnicima, nanievši im gubitke od 30 mrtvih i 43 ranjena. Plien: 5 konja. Vlastitih gubitaka nije bilo. Utrošeno 2000 naboja 7,9 mm, 3 mine za veliki i 2 za laki bacač, te 100 naboja 9 mm.

Upućena je izvidnica 2. sati IV. bojne prema Pobrđu i Duki. Izvidnica je dobila vatru na liniji Oglavak — V. Sotnica. Nakon toga izvidnica se morala povući u Dugo Polje⁹ bez gubitaka. U isto vrijeme saznalo se od okolnih seljaka da su se partizani usredotočili sa lijeve strane puta Dugo Polje — Bilalovac. Odmah su upućena 2 roja jačine 24 čovjeka prema

⁷ Odnosi se na s. Orahovo.

* Borba je vođena protiv Visočko-fojničkog NOP odreda (vidi knj. 30, dok. br. 68).

• To mjesto nije nađeno na karti 1 : 100.000. Na tome prostoru se nalaze Duge Njive.

spomenutom mjestu. Partizani su iste napali kod s. Hrastovi. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski nepoznati. Utrošeno naboja 7,9 mm 680, 32 naboja 9 mm i 15 ručnih praski.

Partizani su izvršili napad na selo Otigošće (7 km s.z. od Kiseljaka).¹⁰ Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 2 mrtva. Plien: 2 puške. Utrošeno naboja 6,5 mm 400 komada, 7,9 mm 200 i 8 mm 400 komada.

1. i 2. sat III. bojne u sastavu sa dielovima II. bojne u podhvalu Rogatica — Mesići — Jabuka. Četnici su dali ozbiljniji odpor na Jabučkom Sedlu. 1. sat sudjelovala je u borbenoj liniji, dok je druga bila u pričuvu kao zaštitnica i ujedno bila određena da sa 4. sati II. bojne zaposjedne Jabučko sedlo. U borbi utrošeno 7,9 naboja 2825, 6,5 mm 710 kom, 9 mm 352 kom. Vlastitih gubitaka u ljudstvu nije bilo. Neprijateljski: 3 mrtva četnika.

Upućena je obhodnja 4. sati Doknadne bojne u razviđanje u pravcu Pale — Han Derventa. Tom prilikom obhodnja je naišla na grupu četnika te je iste odmah počela progoniti. Usled pomanjkanja streljiva obhodnja se morala povratiti. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: nepoznati. Utrošeno naboja 7,9 mm 380 komada.

14. listopad:

2. sat III. bojne na postavima Jabučko sedlo na visinskim kotama 1230, 1251 i 1271 napadnuta od strane partizana. Napad je počeo u 21 sat i trajao 15 minuta. Pošto su partizani iznenadili i rastjerali IV. sat II. bojne, 2. sat bez gubitaka povukla se pravcem Jabuka — Renovica — Rogatica.

15. listopad:

1. sat III. bojne krenula u razviđanje pravcem Mesići — Jabuka bez dodira sa neprijateljem.

16. listopad:

Partizani su ponovno izvršili napad na selo Otigošće (7 km s.z. od Kreševa). III. vod 5. sati Posadne bojne odmah je stupio u borbu i partizani su odbijeni od sela Otigošća. Gubitaka nije bilo. Utrošeno 500 naboja 8 mm, 300 naboja 6,5 mm i 200 naboja 7,9 mm.

Partizanske skupine napale su naše postave oko Brestovskog (8 km s.z. od Kiseljaka).¹¹ Borba je trajala od 20 sati do 23,30 sati. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski ne-

¹⁰ To mjesto je napao Visočko-fojnički NOP odred. Bliže o tome i gubicima vidi knj. 30, dok. br. 68.

¹¹ Na komunikaciji Kiseljak — Busovača u to vrijeme djelovala je 9.-krajiska NOU brigada (vidi knj. 30, dok. br. 68).

poznati. Utrošeno 1890 naboja 7,9 mm, 460 naboja 8 mm, ručnih praski 12.

16. listopada u 21,00 sat uslijedio je jaki napad sa strane odmetnika na naša uporišta na Jabuki. Napad je bio jak i nenadan, te je neprijatelju nakon kraće borbe uspjelo zaposjesti uporište Jabuku. Jačina neprijatelja bila je oko 300 ljudi dobro naoružanih.¹² Vlastiti gubitci: 6 mrtvih i 12 ranjeno. Neprijateljski: 19 mrtvih (prebrojano) i veliki broj ranjeno (procijenjeno).

Od 16. X. do 22. X. II. bojna preuzela je osiguranje željezničke pruge od Prače do Mesića. Osim manjih izviđanja i napada sa strane četnika, viših promjena nije bilo.

17. listopad:

Dielovi IV. bojne iz Kiseljaka u razviđanju u pravcu Krčevina (8 km s.z. od Kiseljaka) došli su u dodir sa partizanima. Nakon kraće borbe partizani su se morali povući. Gubitaka nije bilo. Utrošeno 680 naboja 7,9 mm.

U noći 17. listopada napadnut je veliki želj. most na pruzi Pale — Stambulčić. Napad je odbijen. Vlastiti gubitci: 1 ranjen. Neprijateljski: nepoznati. Utrošeno 400 naboja 7,9 mm.

18. listopad:

III. bojna sa dielovima II. bojne pod zapovjedništvom zapovjednika III. bojne zauzima oko 9,00 sati Jabučko sedlo iz pravca Rogatica — Mesići — Jabuka. 1. i 2. sat zaposjedaju Jabučko sedlo gotovo bez otpora neprijatelja, koji se je povukao u pravcu Goražde. 4. sat produžila je odmah proganjajući neprijatelja, te u Goražde unišila i ponovno se vratila na Jabučko sedlo. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski gubitci 6 mrtvih partizana. Utrošeno naboja 7,9 mm 785, 9 mm 318, granata za težki bacač 25, za laki 73 komada.

20. listopad:

Partizani su napali naše postave u Gromiljaku. Nakon kraće borbe partizani su odbijeni. Gubitaka nije bilo. Utrošeno 300 naboja 7,9 mm.

Dana 20. listopada uslijedio je jaki napadaj partizana na sve postave oko Travnika, kao i na samo mjesto. Napad je počeo sa jakom topovskom i bubnjarskom vatrom u 19 sati, koja je bila usredotočena na sve postave, kao i na samo središte grada. Ova bubnjarska vatra trajala je sve do 20 sati nakon čega su odmetnici pokušali osvojiti neke postave, ali su bili odbijeni uz osjetne gubitke.

¹² Vjerovalno se odnosi na 20. romamijsku NOU brigadu, koja je 16. oktobra izbila u širi rejon Sokolovića (vidi knj. 30, dok. br. 75).

21. listopad:

Dne 21. listopada u 02,00 sata uspjeva neprijatelju na južnom djelu grada (postav videnica) i jugozapadnom djelu grada (postav Most) topovskom i bacačkom vatrom izbaciti posadu bunkera broj 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 16, 17, 18, 19 i 20 (Travnik je branjen sa 30 bunkera), no još tokom noći uspjeva izbaciti neprijatelja iz unutarnje linije bunkera.

Kroz cijelo vrijeme borbe djelovalo je neprijateljsko teško oružje, tako da je neprijatelj kroz noć izbacio na naše postave i grad Travnik preko 1000 granata. Kroz cijelo vrijeme djelovala je posadna bitnica branitelja Travnika.

Istoga dana u 05,30 sati izvršen je protuudarac po 1. sati V. bojne, koja je bila jedina udarna pričuva Travnika, pa je uspjele neprijatelja izbaciti iz svih naših postava i ponovno zauzeti sve bunke. Ali u 07,00 sati neprijatelj s jugoistočne strane (postav Tarabovac) uz podršku teškog oružja prelazi u napad sa 2 tenka.

Među ljudstvom nastaje panika i sve ljudstvo, osim postave poručnika Depola¹¹ i ljudstva iz bunkera na sjevernoj strani Travnika, u paničnom bjehu napušta postave i bieži u sedište grada. Neprijatelju uspjeva zaposjesti sve napuštene postave.

U 07,15 sati preuzeo je satnik Penava zapovjedništvo nad cijelim ljudstvom, koje je napustilo postave (3. sat V. bojne, dijelovi kupreške bojne i nešto domobrana), te sa ovim ljudstvom i 1. sati V. bojne na juriš uspjeva izbaciti neprijatelja sa postava i tom prilikom zarobiti dvojica borna kola, jedna 12, a druga 7 tona teška, te 2 topa, koje su odmetnici oduzeli posadi na Tarabovcu¹⁴ i povratili sve postave.

U 09,30 sati nad gradom su se pojavili 5 neprijateljskih zrakoplova lovaca označeni na krilima i repu petokrakom zviždrom. Isti su obasipali vatrom naše postave, osvojene postave i sam grad, nakon kruženja od pola sata zrakoplovi su se udaljili prema zapadu i nisu se više vraćali.

Neprijatelj je i dalje kroz cijeli dan napadao nesmanjenom žestinom sa teškim i lahkim oružjem, no svi su postavi zadržani do 20 sati, kada su se pripadnici kupreške bojne i domobrani povukli sa južnog i jugozapadnog djela postava uslijed pomanjkanja streljiva i jakog pritiska neprijatelja.

Ovim povlačenjem opterećen je zapadni postav Tarabovac, gdje je neprijatelj usredotočio svoje napadaje, ali posadi je uspjele održati ovaj postav sve do 22. X. u 02,00 sata, kada

¹³ Matija

¹⁴ To mjesto nije unijeto na karti 1 : 100.000. Odnosi se na predgrađe Travnika.

je postav napušten uslied pomanjkanja streljiva, dok se posada povukla u Dolac, gdje se je spojila sa 2. sati V. bojne.

U vremenu od 21. listopada pa do 22. X. u 13 sati 1. sat V. bojne nalazi se u pričuvi.

Kako se je odmetnicima uspjelo spustiti do prvih kuća grada, 1. sat krenula je u iztočni dio grada, te je kod zgrade velike župe svoje položaje¹⁵ kako bi se na ovom mjestu zadržalo daljnje napredovanje partizana prema zgradama vojarni.

Na ovom mjestu zadržala se 1. sat do 03,00 sata, pa kad su pali vanjski postavi i ušutilo posadno topništvo, a partizani počeli ulaziti i sa postava Tarabovac ljudstvo se nije moglo zadržati na ovom mjestu, te je zapovjeđeno da se ljudstvo probije do postava Dolac, kako bi se spojilo sa 2. sati. Uspjelo je 1. sati probiti se do postava u Dolcu.

Zapovjednik bojne je pokušao srediti ljudstvo, da bi pokušao bočnim napadom izbaciti neprijatelja iz grada, no to više nije bilo moguće i to sa razloga što je kod celoga ljudstva nestalo streljiva a osim toga Dolac je nakon pada ostalih postava držan pod jakom vatrom teškog oružja, pa se ljudstvo počelo razbježavati.

Zapovjednik je ocjenivši položaj uvidio da kad bi bilo ljudstvo i obskrbljeno streljivom nemoguće promjeniti položaj i odredio je povlačenje u pravcu Zenice.

Preostalo ljudstvo sa jednim djelom ljudstva kupreške bojne krenulo je povlačeći se u 04,00 sata izpod Guče Gore na selo Brajkoviće, Grahoviće, Bukovu Glavu, Jagodiće. Ovdje je došlo do jakog sukoba sa djelovima VIII. kraj. brigade, koja je držala obruč oko Zenice.

Nakon jednoga sata borbe uspjelo je razbiti ovaj partizanski obruč, kojom zgodom je uništena jedna partizanska bolnica, zaplijenjeno bolničko tvorivo. 5 brdskih kotlova, komora od 12 konja, a ovom prilikom je palo 48 partizana i jedan major, te zaplijenjena i partizanska pismohrana.

Istoga dana ljudstvo je došlo u Zenicu u 14,00 sati.

Prije polaska iz Travnika je uništena sva pismohrana bojne, obskrbnog ureda i satnija.

Prilikom borbe za Travnik i za vrieme povlačenja od pripadnika V. bojne poginulo je: dočastnika 13, vojničara 13. Ranjeno dočastnika 5, vojničara 16, nestalo dočastnika 4, vojničara 34. Od ranjenih ostalo u bolnici u Travniku dočastnika 3, vojničara 13.

ⁿ U originalu je izostavljena riječ »posjela« (treba: položaje posjcia).

Gubitci ostalih jedinica, koje su branile Travnik nepoznati su, no i ovi su svakako osjetljivi, pogotovo kada se jedan veliki broj domobrana i ustaša pokušao braniti iz zatvorene zgrade vojarne.

Gubitci neprijatelja cieni se preko 1000 ljudi, dok prema izkazu kasnijih prebjega broj mrtvih iznaša 1500, a isto toliko ranjenih.

Prilikom pada Travnika neprijatelj je imao pliena u težkom oružju, no ovo je prilikom povlačenja onesposobljeno. Borna kola i topovi, koje su zaplieni pripadnici V. bojne prilikom povlačenja također su onesposobljeni.

Skladište opreme i hrane V. bojne sa svim knjigama je uništeno prije povlačenja, dok je obskrbni častnik spasio jedno novac i to 2.779600 Kuna, dok se je kod dovoznika Nikice Toljušića, koji je nestao nalazila još svota od 2.700.000 Kuna, pošto je novac razdieljen na trojicu radi lakšeg nošenja.

21. listopada izvršili su partizani u 21,00 sati napad na Kiseljak. Napad je izvršen iz pravca sela Podastinje i sela Gorniljak. Jačina napadača 200—300 ljudi, naoružani sa strojopuškama, strojnicama i bacačima. Nakon jednosatnog puškaranja vatra je prestala. Istom jačinom partizani su izvršili ponovni napad u 23 sata. Partizani su ponovno odbijeni. Neprijateljski gubitci 2 mrtva i 14 ranjeno. Utrošeno 400 naboja 7,9 mm i 500 naboja 8 mm.

Partizanske skupine izvršile su napad na naše postave na Kobiljoj glavi (12 km j.i. od Kiseljaka). Dielovi IV. bojne iz Kiseljaka odmah su upućeni na Kobilju glavu. Partizani su se nakon kraće borbe morali povući u pravcu sela Stojići i Ključ. Gubitaka nije bilo. Utrošeno 200 naboja 8 mm.

22. *listopada:*

Dielovi IV. bojne u nasilnom razviđanju došli . . . .¹⁶ Tušnići (3 km s.i. od Kiseljaka). Nakon kraće borbe jedan vod je u . . . . selo. Druga dva voda protjerala su neprijatelja preko Krčevina, na . . . . je trajala pola sata. U 13 sati svi vodovi su se sastali i progo . . . . telja. Kad je postrojba u proganjanju dostigla Kruševačku Kosu . . . . od Kiseljaka (partizani su dobili pojačanje, te su se naši morali . . . . borbe od jedan sat. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 3 ranjena. Neprijateljski mrtvih (prebrojano). Nestao jedan rojnik. Utrošeno 1000 naboja 6,5 . . . . ja 7,9 mm, 900 naboja 8 mm, 100 naboja 9 mm i 20 praski. Plien: 20 p . . . . konja.

¹⁶ Tačkama su označene riječi koje se nisu mogle pročitati zbog oštećenosti originala.

Dielovi IV. bojne iz Kiseljaka u nasilnom razviđanju u smjeru sela Gomionica (4 km s. od Kiseljaka) došli su kod istoga sela u dodir sa partizanima. Nakon borbe, koja je trajala 2 sata dielovi bojne po zapovjedi zapovjednika bojne morali su se povući na svoje postave oko sela Gromiljaka. Vlastiti gubitci: 1 ranjen. Utrošeno 500 naboja 7,9 mm. Neprijateljski gubitci: 3 mrtva i 20 ranjeno.

22. X. sa uporišta Rogatica krenula su 1. 2. 6. i 7. sat II. bojne sa dielovima III. bojne u podhvat za oslobođenje Travnika.

23. listopad:

III. bojna u sastavu II. i V. bojne o.s. kao zaštitnica sa zadatkom da ujedno i bočno osigura II. i V. bojnu u 11,00 kreće iz Zenice u podhvat protiv partizana pravcem: Zenica — Podbrežje — Obrenovići — Stranjanji — Brajkovići — Gučja Gora — Travnik. Kod sela Stranjanja 1. i 2. sat primaju borbu dok bacački poluvod već u Podbrežju pomaže vatrom II. bojnu. Utrošeno naboja 7,9 mm 2360, naboja 9 mm 100 komada.

24. listopada:

Noću od 23. na 24. X. II., III. i V. bojna o.s. u podhvat u prema Travniku stigle do Guče Gore, gdje je došlo ponovno do borbe sa partizanima. III. bojna iz zaštitnice prešla u napad na lijevom krilu na visinskim kotama 1021, bacački poluvod podpomaže vatrom napad. II. bojna zaposjela je sve važne dominirajuće točke kod Travnika. 2. sat II. bojne unišila je u sami Travnik do željezničke postaje. U 15 sati došla je zbog pomanjkanja streljiva i nadmoći neprijatelja u broju ljudstva i oružju zapovjed za povlačenje prema Zenici. Utrošeno naboja 7,9 mm 16200, 6,5 mm 945, 7,7 mm 945, 9 mm 2306, praski 48, granata za teški bacač 23, za laki 87. Neprijateljski gubitci: 200 mrtvih i veliki broj ranjenih. Zaplijenjeno: 70 pušaka, 7 strojopuškara i 2 strojnice. Vlastiti gubitci: 5 mrtvih i 20 ranjeno.¹⁷

Noću 23/24. X. uslijedio je žestoki napad partizanskih skupina na Rogaticu. Rogatica je bila zaposjednuta sa ljudstvom 3./II. bojne i nešto ljudstva 27111. bojne i sa 50 oružnika. Napad je izvršila XVI. muslimanska brigada u 22^{lt} sata iz pravca Zepe. Grad su napadali bacačkom vatrom i jurišali na pojedine bunkere. Nakon duže borbe uspjelo im je zaposjesti bun-

¹⁷ Prema izvještaju Štaba 4. NOL divizije od 4. novembra 1944. neprijateljski gubici su prikazani znatno veći, dok su sopstveni gubici 6. i 8. krajiške brigade znatno manji (vidi knj. 30, dok. br. 66).

¹⁹ U originalu su otkucana dva broja jedan preko drugog: 22. i 14. Vjerovatno treba: 22.

ker na Krmčićima. U 5,00 sati vatra je prestala. U jutro počeo je ponovni napad na grad. U više navrata bili su odbijeni. Tada je 37.III. bojne izvršila prepad na osvojeni bunker, te je uspješno istoj ponovno zauzeti bunker i potisnuti partizane dalje od grada.

24. X. pred noć počeli su partizani ponovno vršiti napad na Rogaticu uz pomoć pridošlih 2 brigada. Od 20 — 22 sata uz pomoć bacačke vatre pokušali su ponovno zauzeti Rogaticu, ali su bili odbijeni.

25. *listopad:*

25. listopada u 5,30 sati partizani su ponovno izvršili napad uz pomoć bacača, strojničke i strojpušćane vatre na sve postave oko Rogatice, te im je u žestokom napadu uspješno zauzeti bunkere. Posada pokolebana brojčanom snagom partizana i žestokom vatrom morala se povući u pravcu Žepe.¹⁹ Nakon sakupljanja povučenog ljudstva na koti Tmor, krenulo je ljudstvo u Žepu. Tom prilikom naši gubitci u ljudstvu bili su 6 mrtvih i 10 ranjeno. Neprijateljski gubitci nepoznati.

26. *listopad:*

Povučeno ljudstvo iz Rogatice nakon kraćeg odmora u Zepi krenulo prema Osmačama, u svrhu spajanja sa našim snagama.

27. *listopad:*

27. X. izvršili partizani u jačini 3 brigade žestoki napad na naše postave na Romaniji. Posada pred daleko nadmoćnijim neprijateljem i iznenađena nakon kraće borbe morala se povući.²⁰

II. i III. bojna o.s. stigle iz Zenice na Pale, gdje su se odmarale.

28. *listopad:*

Dielovi III. bojne u sastavu II. bojne krenuli iz Pala u Sumbulovac, te iz Sumbulovca izvršili napad na Romaniju. Pod samim vrhom Romanije bojna je primila borbu sa partizanima, te je nakon oštre borbe neprijatelj bio protjeran, a utvrde na Romaniji zauzete.²¹ Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 3 ranjena. Neprijateljski: 10 mrtvih i 2 zarobljena. Plien 8 pu-

" Prema izvještaju Štaba 27. NOU divizije od 9. novembra 1944, napad na Rogaticu, u kome su učestvovala 16. muslimanska i 20. romanijska brigada, otpočeo je 23. oktobra u 4 časa. Rogatica je zauzeta 24. oktobra (vidi knj. 30, dok. br. 75).

²⁰ Taj napad je izvršila 19. birčanska NOU brigada (vidi knj. 30, dok. br. 75).

²¹ i ²² Vidi knj. 30, dok. br. 75.

šaka i 1 strojosamokres. Utrošeno naboja 7,9 mm 5016, 6,5 mm 425, 7,7 mm 500, 9 mm 595, praski 23, granata za laki bacač 23.

29. *listopad:*

Dielovi II. i III. bojne na postavama na Naromaniji odbile jaki napad XIX. birčanske brigade.¹¹⁻ Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 13 mrtvih i više ranjenih. Plien: 7 konja. Utrošeno 7,9 m naboja 1980, 7,7 mm 600, 9 mm 280, 11 praski, 100 lakih i 23 teške granate za bacač.

30. *listopad:*

II. bojna krenula sa uporišta Sokolac na Ravnu Romaniju, gdje se je nalazila toga dana XIX. birčanska brigada sa štabom 27. divizije. Našim snagama uspjelo je podpuno obkoliti i iznenaditi neprijatelja, te je nakon oštre borbe neprijatelj strahovito potučen, te se dao u paničan biegn na sve strane.³ Tom prilikom nanešeni su partizanima sliedeći gubitci: 90 mrtvih (prebrojano), 32 ranjeno (prebrojano), te 12 zarobljeno. Među mrtvima 2 viša častnika i 3 niža, te preko 100 mrtvih procijenjeno. Plien: 55 pušaka, te veći broj pušaka uništeno, 14 strojopušaka, 1 težki i 1 laki bacač, 1 protuoklopna puška, 1 krugovalna postaja, 2 pisača stroja, 1 brzoglasni aparat, 26 konja i ostale mnogobrojne manje vrijednije stvari. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 4 ranjena.

Dielovi Posadne bojne u razviđanju okolnog područja došli su kod sela Ušivak (3 km i. od Hadjića) u dodir sa četnicima. Neprijateljski gubitci: 2 mrtva i 6 zarobljeno.

Isti dan u 15,00 sati primjećeno je prebacivanje četničkih grupa u smjeru sela Ušivak. Odmah je iz Hadjića upućena obhodnja, koja je došla kod spomenutog sela u dodir sa četnicima. Neprijateljski gubitci: 6 ranjenih. Vlastiti: 1 ranjen. Utrošeno 850 naboja 7,9 mm.

31. *listopad:*

Obhodnja 2. sati Posadne bojne iz Hadjića napadnuta od strane četnika kod sela Ušivak (3 km i. od Hadjića). Nakon kraće borbe uspjelo je četnike protjerati. Neprijatelj je imao veći broj mrtvih. Vlastitih gubitaka nije bilo. Utrošeno 340 naboja.

Zapovjednik, pukovnik
(Bogdanić)
Bogdanić²⁴

²³ Opširnije o iznenadnom napadu na 19. birčansku NOU brigadu vidi knj. 30, dok. br. 75.

²⁴ Delko

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽA-
NIH SNAGA NDH OD 24. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U
ISTOČNOJ BOSNI I OKO BANJE LUKE¹

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 359/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
24. XII 1944. g.

I OBČI PREGLED:

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Drini nalaze se zalaznice jedne njemačke borbe-
ne skupine iz Zvornika prema Kozluku uz jači neprija-
teljski pritisak.¹ U pozadini fronte na Drini jači nepri-
jateljski pritisak u smjeru Celića i Brčkog.³

Banja Luka:

Odbijen je noćni napadaj partizana na uporište Ra-
kovičke Bare bez vlastitih gubitaka.⁴ Neprijateljski gu-
bitci nisu poznati.

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, br. reg. 24/1, k. 45.

² Riječ je o pokretu Pukovske grupe »Skenderbeg« (vidi dok. br. 90).

³ Na sektoru Celić — Koraj dejstvovala je 17. slavonska brigada 28. NOU divizije (vidi dok. br. 1"30).

⁴ Sjeverno od Banje Luke dejstvovala je 15. krajiška brigada 39. NOU divizije. Međutim, o toj akciji se u izvještajima te divizije ništa ne kaže (vidi dok. br. 109; Arhiv VII, reg. br. 7—2, k. 1267: izvještaj Štaba 39. NOU divizije od 25. januara 1945).

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽA-
NIH SNAGA NDH OD 25. DECEMBRA 1944. O BORBAMA NA
SEKTORU SARAJEVO — PROZOR¹**

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 360/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
25. XII 1944 g.

Kod Bijeljine odbijen je napadaj partizana iz zapadnog smjera. Jedna borbena skupina potiskuje part. sjeveroistočno Bijeljine.²

Jače partizanske snage iz područja Kalinovik — Foča nadiru prema sjeveru preko Trnova sve do južno od Kasin Dola³ (13 km j.j.i. Sarajeva). U Kijevo (12 km j.j.i. Sarajeva) ušli su partizani.⁴

U Području Prozora ustanovljen je neprijatelj u izgrađenim postavima 1 km j.i. do 2 km j.z. Prozora.⁵ Jedan most je razoren.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa,
general i ust. pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić v.r.

ZA TOČNOST:

Pročelnik operativnog odjela,
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

M. P.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 25/1, k. 45.

² Vidi dok. br. 150.

³ Treba: Kasidola.

⁴ Na pravcu Trnova — Kijevo dejstvovala je 14. hercegovačka NOU brigada. Njene jedinice su zauzele Kijevo 22. decembra (vidi dok. br. 152). Jedanaesta hercegovačka NOU brigada i tri bataljona Brigade narodne odbrane vodili su u to vrijeme borbe protiv četnika na sektoru Foča — Miljevine (vidi dok. br. 63 i 77).

⁵ Na području Prozora dejstvovala je 17. krajiška NOU brigada (vidi dok. br. 113).

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽA-
NIH SNAGA NDH OD 26. DECEMBRA 1944. O DEJSTVIMA
U SJEVEROISTOČNOJ BOSNI I KOD KISELJAKA¹**

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 361/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
26. XII. 1944. g.

Očišćeno je područje između r. Save i Drine i neprijatelj protjeran preko Drine na istočnu obalu uz velike gubitke u ljudstvu i tvorivu. 36 nepr. strojnica zaplijenjeno je ili uništeno.²

U borbama zapadno Bicljine neprijatelj je 22. XII. pretrpio teške gubitke od 264 poginulih. Zaplijenjena su dva topa³ i 7 strojnica. Istočno Celića odbačene su part. skupine prema Koraju.⁴

U toku 23. i 24. XII odbijeni su part. napadaji na pojedina uporišta u području Kiseljaka.⁵

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa,
general i ust. pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić v.r.

ZA TOČNOST:

Pročelnik operativnog odjela,
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

Helbich

M. P.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 26/1, k. 45.

² Riječ je o prebacivanju 26. decembra na desnu obalu Drine samo Štaba 6. proleterske brigade 17. NOU divizije sa 1. i 4. bataljonom uslijed pritiska nadmoćnijeg neprijatelja, dok su se sve ostale jedinice 17. i 28. NOU divizije na tome sektoru nalazile na njenoj lijevoj obali (vidi dok. br. 150).

³ Pripadali su 6. proleterskoj brigadi 17. NOU divizije (vidi dok. br. 150).

⁴ Odnosi se na dejstva 2. krajiške brigade 17. NOU divizije i 17. slavonske brigade 28. NOU divizije (vidi dok. br. 130 i 150).

⁵ Na prostoru oko Kiseljaka dejstvovale su 7. i 9. krajiška brigada 10. NOU divizije (vidi dok. br. 111 i 120).

DODATAK DNEVNOM IZVJEŠĆU BROJ 361/26. XII 44.

IZVJEŠĆE I c

(Samo za viša zapovjedništva Orsa)

PODRUČJA:

Bihać:

Part. »Drvarski planinski bataljon«, jakosti 300 ljudi, nalazi se u području 13 km s. i. Bihaća. (Č.i.).⁶

Drvar:

XVI part. »brigada« 39. »divizije« ili »OZNA brigada« krenula je iz Drvara navodno prema Bosanskom Petrovcu.⁷

Drvarsko-petrovački part. »odred« ušao je u sastav 39. part. »divizije«. (C.i.).⁸

Gospić:

Sarajevo:

Dielovi 29. part. »divizije« ustanovljeni su 5 km. j. Sarajeva. (C.i.).⁹

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
M. P. Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

• Riječ je, vjerovatno, o Drvarsko-petrovačkom NOP odredu. On je u decembru rasformiran, pa je od njega ostala samo jedna četa, u sastavu Podgrmečkog NOP odreda (vidi dok. br. 89).

⁷ Vidi dok. br. 170, objašnjenje 8.

⁸ Vidi dok. br. 2.

⁹ Odnosi se na 14. hercegovačku (omladinsku) NOU brigadu (vidi dok. br. 152).

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽA-
NIH SNAGA NDH OD 28. DECEMBRA 1944. O STANJU NA
PODRUČJU BANJE LUKE, SARAJEVA I U DOLINI DRINE¹**

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ta BROJ 363/44.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
28. XII 1944 g.

Nakon što je očišćeno područje između r. Drine i Save i neprijatelj odbačen na istočnu obalu r. Drine, nije bilo borbene djelatnosti u trokutu Drina — Sava — Brčko — Bijeljina.-

Odbijen je napadaj partizana u jakosti od oko 600 ljudi na jedno uporište u području Celića (17 km j. Brčkog),³ te je neprijatelj ostavio 38 poginulih partizana.

Partizanske snage koje prodiru preko Trnova, zaustavljene su sjeverno od Trnova (21 km j. Sarajeva).⁴

U području Banje Luke i Bos. Novog, osim izviđačkih djelatnosti nije bilo promjena..

19. XII nekoliko nepr. zrakoplova bacilo je u 1730 sati nekoliko bombi na Sarajevo. Bombe su pale na Hrasno, sjeverni dio Koševa, Alipašin Most i jedna na Osmanpašinu vojarnu. Ranjena su 4 domobrana. Šteta i ostale žrtve nisu još ustanovljene.

Prilikom manjih djelatnosti i izviđanja kod Broda, Kostajnice, Bos. Novog i Ogulina palo je 15 partizana, 1 je zarobljen i jedan prebjegao s oružjem. Zaplijenjene su 4 puške i

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 28/1, k. 45.

² U luku rijeka Drina — Sava dejstvovale su 17. i 28. NOU divizija. Podatak u dokumentu nije tačan (vidi dok. br. 130, 150 i 180).

» Vidi dok. br. 150.

⁴ Vidi dok. br. 131 i 152.

1 strojnica. Jedan domobran i 1 osoba su poginuli, 4 domobrana i 3 ustaše su ranjeni.

Pruga Brod — Sarajevo popravljena je i prohodna.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa,
general i ust. pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić v.r.

ZA TOČNOST:

Pročelnik operativnog odjela,
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

M. P.

BR. 180

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽA
NIH SNAGA NDH OD 30. DECEMBRA 1944. O BORBAMA
OKO NEVESINJA, FOČE, BANJE LUKE, BOSANSKE GRA
DIŠKE I U DOLINI DRINE¹**

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 365/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
30. XII 1944. g.

Na Drini razbijene su pojedine manje part. skupine.²

Na Neretvanskom odsjeku obostrana izviđačka djelatnost. U području Nevesinja neprijatelj je napadao na uporište jugoistočno Nevesinja, ali je u blizkoj borbi odbijen.³

U toku su uspješne borbe u području Foče, gdje se partizani potiskuju u smjeru juga.⁴

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 30/1, k. 45.

² U to vrijeme neprijatelj se zadržao samo u zahvatu komunikacije Bijeljina — Brčko, dok je dolina Drine od Ljubovije do Bijeljine bila pod kontrolom naših jedinica (vidi dok. br. 130, 147, 150 i 179).

³ Vidi dok. br. 131.

⁴ Na sektoru Foče u to vrijeme nalazila se 11. hercegovačka NOU brigada. Opširnije o tome i njenim dejstvima vidi dok. br. 131.

Tokom čitavog dana 28. XII samo manji okršaji sa partizanima osobito zapadno Banje Luke i kod Han Kola. Zarobljena su 4 partizana i zaplijenjena 1 puška.⁵

U području Bos. Novog protjerane su manje partizanske skupine, koje su rušile želj. prugu sjeverno i jugozapadno Bos. Novog. 21 partizan je poginuo, 4 su zarobljena i 1 prebjegao našim postrojbama.®

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa,
general i ust. pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić v.r.

ZA TOČNOST:

Pročelnik operativnog odjela,
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

M. P.

⁵ Na tome prostoru je dejstvovala 15. krajiška brigada 39. NOU divizije. Ona je, prema izvještaju njenog štaba od 23. januara 1945 (vidi Arhiv VII, reg. br. 7—2, k. 1272), imala 28. decembra manje sukobe sa četnicima i ustašama na tome području i tom prilikom nije imala vlastitih gubitaka. O tome vidi i izvještaj Štaba 39. NOU divizije od 25. januara 1945 (Arhiv VII, reg. br. 7—2, k. 1267).

* Krajem decembra na tome sektoru su dejstvovali Podgrmečki NOP odred i 20. krajiška NOU brigada. Te jedinice su 27, 28, 29. i 30. decembra imale manjih sukoba s neprijateljem; pri tom je poginulo 12 neprijateljskih vojnika, a same imale 3 ranjena. Dijelovi 20. brigade su 27. decembra kod Ravnica potrgali prugu na 84 mjesta u dužini od 672 metra. Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 7—2, k. 1267 (izvještaj Štaba 39. NOU divizije od 25. januara 1945), reg. br. 1—1, k. 1283 (izvještaj Štaba 20. krajiške NOU brigade od 23. januara 1945).

**BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKO-DOMOBRA
NSKE 4. HRVATSKE DIVIZIJE DOSTAVLJENA ZAPO
VJEDNIŠTVU 1. ZBORNOG PODRUČJA O DEJSTVIMA N4
SEKTORU KOSTAJNICA — BOSANSKI NOVI — SISAK —
PETRINJA U DECEMBRU¹**

I. DIO

OPERACIJE

A. RASPORED I ZADATAK DIVIZIJE.

Jedan dio divizije i to: stožer divizije sa stožernim dielovima, 7. lovački² i VIII. ustaški zdruk³ raspoređen u glavnom na prostoru: Kostajnica — Bosanski Novi, dok drugi dio i to: 14. pješački i XIX. ustaški zdruk na prostoru: Petrinja — Sisak.

Zadatak južnog diela divizije svodi se na osiguranje cestovnog prometa od Bosanskog Novog do G. Hrastovca (j. od Sunje) zaključno kao i popravka i osiguranje željezničke pruge Kostajnica — Rudice (j. od Bosanskog Novog). Povrh toga pojedine postrojbe upotrebljene su kao posade većih mjesta kao Bosanski Novi, Dvor na Uni, Divuša i Kostajnica.

Zadatak sjevernog diela svodi se na osiguranje i sigurnost Siska i Petrinje i neposredne okoline kao i željezničke pruge Sisak — Petrinja.

B. VAŽNIJI DOGAĐAJI PO DANIMA

I. Stožerni dielovi divizije.

Stožerni dielovi učestvovali su u pojedinim podhvatima pridajući ih pojedinim pješačkim postrojbama ili su samostalno djelovali.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/1—64, k. 59).

² Opširnije o dejstvima 7. lovačkog zdruka (prije reorganizacije ustaško-domobranskih jedinica zvao se: 4. lovački zdruk) u decembru vidi bojnu relaciju njegovog zapovjedništva od 5. januara 1945 (Arhiv VII, reg. br. 2/1—129, k. 59), a o dejstvima u novembru — bojnu relaciju njegovog zapovjedništva od 8. januara 1945 (Arhiv VII, reg. br. 1/1—87, k. 59).

³ Bliže o rasporedu toga zdruka vidi dok. br. 182.

Važniji događaji su sljedeći:

a) 1. *Izviđačka sat.*

8. *prosinac 1944.* U sastavu jedne kombinovane bojne vršen je podhvataj dolinom potoka Žirovac u pravcu Bešlinca. Slabiji neprijateljski dijelovi protjerani su u pravcu zapada. Pošto desna kolona (Kozaci) nije mogla izvršiti dati zadatak (upad u s. Rujevac) to je zapovjedbno da se vrati i lieva kolona; gubitaka nije bilo.

19. *prosinca 1944.* U zajednici sa 2. izviđačkom sati izvršen je podhvataj u pravcu: Bosanski Novi — k. 278 — k. 360.

Ispod k. 360 odmetnici dali su jak otpor djelujući iz teškog pješačkog naoružanja — naročito bacačima. Uslijed magle i jake vatre dalji pokret bio je onemogućen.⁴ Gubitci: 2 mrtva 1 1 ranjen domobran.

b) 2. *Izviđačka sat.*

9. *prosinca 1944.* Izvršen je podhvataj u pravcu G. Javoranj. Nesretnim slučajem naišao je jedan roj na mine podmetnute od partizana kojom su prilikom 2 poginula i 6 ranjenih vojničara.

12. *prosinca 1944.* Izvršeno je nasilno razviđanje u pravcu Mazić Brdo — s. Mazići. Partizani sa jačim snagama izvršili su juriš uslijed čega se je sat povukla uz gubitke: 3 ranjena i 2 nestala.⁵

27. *prosinca 1944.* Izvršen je podhvataj u pravcu s. Javornik — Radić Brdo. Posle kraće borbe neprijatelj se je povukao u pravcu zapada uz gubitke od 21 mrtvog partizana. Uništena je jedna splav.

c) *Topništvo.*

Tokom podhvataja topništvo je djelotvorno potpomagalo svoje pješačstvo i točnom vatrom nanjelo je dosta gubitaka neprijatelju.

d) Kod ostalih jedinica nije bilo važnijih događaja od operativnog značaja.

II. 7. *lovački zdruk.*

1.) *Raspored i zadatak zdruka.*

Zdruk je najjačim dijelom bio raspoređen u Bosanskom Novom i u njegovoj blizini sa zadatkom osiguranja cestovnog

⁴ Riječ je o dejstvima 20. krajiške NOU brigade (vidi dok. br. 109).

⁵ Drugi bataljon 20. krajiške NOU brigade zatvarao je pravac Bosanski Novi — Prijedor, pa je, vjerovatno, riječ o akciji nekih njegovih dijelova, mada se o tome u izvještaju njegove brigade ništa ne govori (vidi dok. br. 109).

prometa Rudice — Bosanski Novi i osiguranje željezničke pruge Bosanski Novi — k. 138 zaključno. Povrh toga jedan dio snaga sačinjavao je posadu Bos. Novog. Koja je raspoređena na postavima oko samog grada.⁶

2.) *Važniji događaji po danima.*

1. *prosinca 1944.* 30/XI na 1. XII. usledio je noću napad na s. Zamlaču. Jače neprijateljske snage uspjele su poslije kraće borbe ovladati uporištem. Posada jačine jedne sate tako reći bez otpora povukla se je u pravcu Dvora. Krivica je bila do častnika koji su se te večeri gostili u nekoj posebničkoj kući u mjesto da su bili na postavima zajedno sa vojnicima. Častnici stavljeni su pod ratni sud i osuđeni zbog gore navedene krivice.⁷ Vlastiti gubitci: 5 ranjenih i 1 častnik sa osam domobrana zarobljeni. Izgubljeno 4 strojopuške i 2 srednja bacača kao i izvjestan broj pušaka i hrane. Neprijateljski gubitci: 3 poginula i 3 ranjena partizana.

8. *prosinca 1944.* Izvršen je podhvat sa 1 kombiniranom bojnomo u pravcu s. Matijevići — s. Zakopa — Vidorja — s. Stojakovići. Cilj: čišćenje prostora sj. zap. od Bosanskog Novog. Odmetnici su protjerani i povukli su se u pravcu s. Rujevac. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski gubitci nepoznati.

15. i 16. *prosinca 1944.* Izvršena su razviđanja u raznim pravcima. 16. prosinca minirana je pruga na 31 mjestu 6 km. južno od Bosanskog Novog. Pruga je istoga dana popravljena.

17. *prosinca 1944.* Izvršen napad na jednu obhodnju oko Rudica.⁸ Zarobljen 1 glasnik, a 1 odmetnik nađen mrtav. Saznalo se je da je još jedan odmetnik ranjen.

24. *prosinca 1944.* Tokom noći minirana je pruga na 41 mjestu.⁹ Pruga je popravljena idućeg dana. U razviđanju 1

⁶ Stožer 7. lovačkog zdruga sa izviđačkom, obkoparskom (inžinjerijskom), dojavnom (za vezu) i protuoklopnom satnijom nalazio se u Bosanskom Novom; 1. bojna: stožer, 1. i 2. satnija nalazili su se u uporištu Rudice, a 3. satnija u Dvoru na Uni; 2. bojna: stožer, 5. i 8. satnija nalazili su se u Kuli, 6. satnija na straži u Bosanskom Novom, a 7. satnija na položajima u s. Zamlača; 3. bojna: stožer, 10, 11. i 12. satnija nalazili su se na položajima oko Jablanice, a 9. satnija, kao straža, u Bosanskom Novom (vidi Arhiv VII, reg. br. 2/1—129, k. 59: bojnu relaciju Zapovjedništva 7. lovačkog zdruga od 5. januara 1945).

⁷ Vidi tom V, knj. 36, dok. br. 12 i 111.

⁸ Tada je oko Rudica dejstvovao Podermečki NOP odred (vidi dok. br. 89).

⁹ Prema izvještaju Štaba 20. krajiške NOU brigade od 23. januara 1945, minerska grupa 2. bataljona 23 decembra pokidala prugu između Bos. Novog i Dobrljina u s. Ravnicama na 58 mjesta u dužini od 464 metra, a 26. decembra u istom mjestu — na 96 mjesta u dužini od 768 metara (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—1, k. 1283).

sati pravcem Bosanski Novi — R. Gipsa — k. 278 naše snage naišle su na neprijatelja i tom prilikom ranjen je jedan domobran. Protivnički gubitci nepoznati.

28. *prosinca 1944.* Prilikom razviđanja dielovi jedne obhodnje naišli na minu i tom prilikom poginuo je 1 vojnik, a jedan je ranjen.

U ostale dane vršena su razviđanja, obhodarenja, manji podhvati ali nisu od naročite operativne važnosti.

III. VIII. *Ustaški zdrug.*

1.) *Raspored i zadatak zdruga.*

Na području 4. hrvatske divizije nalazila se je samo III. i IV. bojna, dok je I. bojna kao i doknadna bojna bila taktički podređena 10. hrvatskoj diviziji, a V. bojna ušla je u sastav XIX. ustaškog zdruga — Petrinja.

Zadatak jedinica u glavnom svodio se je na osiguranje cestovnog prometa Kostajnički Majur — Struga kao i osiguranje željezničke pruge Kostajnica — Dobrljin. Jedan dio snage određen je kao posada grada Kostajnice.¹⁰

2.) *Važniji događaji po danima.*

17. *prosinca 1944.* Jedinice III. bojne došle u sukob sa četnicima koji su trebali biti odpremljeni za Njemačku. Tom prilikom ranjen je 1 častnik i 3 vojničara dok je poginulo 14 a ranjeno 18 četnika.¹¹

20. *prosinca 1944.* Manje izviđačke snage u razviđanju pravcem s. Crnobrnje — Crnobrnjsko Brdo sukobile su se sa neprijateljem, koji se je nakon kraće borbe povukao.

Vlastiti gubitci: 1 ranjen; neprijateljski 3 mrtva.

22. *prosinca 1944.* Usliedio je jači napadaj na uporište Rudarice. Neprijatelj odbijen.

Vlastiti gubitci: 2 ranjena; neprijateljski — nepoznati.

23. *prosinca 1944.* U razviđanju pravcem: Dobrljin — Groblje kod s. Vodičevo slabije razviđačke snage naišle su na jačeg neprijatelja te uslied njihove nadmoćnosti naši su se povukli uz gubitke: 1 mrtav i 1 ranjen. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i više ranjenih.

¹⁰ Opširnije o dejstvima 8. ustaškog djelatnog zdruga u decembru vidi dok. br. 182.

¹¹ Prema zabilješkama telefonskih razgovora u Komandi Grupe armija »F« od 22. decembra 1944, kod Kostajnice je umoreno 170 četnika (vidi Arhiv VII, mikrofilm NAV-N-T-313, reg. br. F-195, sn. br. 316).

Istog dana naši razviđački dielovi bili su u borbi oko D. i G. Vodičevo; neprijatelj je izbačen iz utvrđenih postava uz gubitke od 9 mrtvih i 5 ranjenih. Vlastiti gubitci: 1 vojničar ranjen.¹²

25. *prosinca 1944.* Napadnuto je uporište Rudarice (339) sa jačim neprijateljskim snagama. U teškoj borbi uporište je održano uz gubitke 4 mrtva i 7 ranjenih. Neprijateljski gubitci cieni se na 30 mrtvih i više ranjenih.¹³

31. *prosinca 1944.* Usliedio je napad na uporište Rudarice (339). Nakon kraće borbe napad odbijen.

Vlastiti gubitci: 2 ranjena; neprijateljski nepoznati.¹⁴

U ostale dane vršena su razviđanja manjim snagama; osiguranje cestovnog prometa; manji podhvati u cilju sječe i dovoza drva i stočne hrane.

IV. 14. *Pješački zdrug*

1.) *Raspored i zadatak zdruga.*

Postrojbe zdruga u glavnom sačinjavale su posadu obrane Petrinje — Siska i Zažine kao i osiguranje uzduž pruge Lug — Sisak i Sisak — Petrinja. Povrh toga izvjestne jedinice osiguravale su važna veleobrotna područja. Dvije sati 2/I. i 4/II. nalaze se na prostoru Kostajnica — Bosanski Novi i vrše posadnu službu. Jedna sat još uvijek nalazi se u Bihaću i vrši posadnu službu. Traženo je da se vrati u sastav 4. hrvatske divizije.

2.) *Važniji događaji po danima.*

1. *prosinca 1944.* Slabije snage posade Zažine naišla je na slabije partizanske snage koje su imale namjeru minirati put Sela — Greda. Nakon kraće borbe neprijatelj se je povukao ostavivši 2 ukopane i 1 neukopanu minu u izpravnom stanju. Jedan vojničar poginuo od mine. Neprijateljski gubitci nepoznati.

2. *prosinca 1944.* Slabiji izviđački dielovi sa kozačkim jedinicama vršili su razviđanje u pravcu s. Selište u cilju sabiranja hrane. Uhvaćena su 2 prebjega od partizana.

Prema izvještaju Štaba 20. krajiške NOU brigade od 23. januara 1945, toga dana je 3. bataljon vodio borbu u rejonu Dobrljina i tom prilikom nije imao gubitaka (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—1, k. 1283).

¹³ Napad na Rudaricu (k. 339) izvršile su 1. i 3. četa 3. bataljona s vodom minobacača i tom prilikom čete su imale 1 mrtvog, 4 ranjena i 1 nestalog (vidi dok. br. 182; Arhiv VII, reg. br. 1—1, k. 1283; izvještaj Štaba 20. krajiške NOU brigade od 23. januara 1945).

¹⁴ Prema izvještaju Štaba 20. krajiške NOU brigade od 23. januara 1945, 3. bataljon je napao Rudaricu u 18 časova. U borbi, koja je trajala 3 sata, on je imao 3 ranjena (vidi dok. br. 182; Arhiv VII, reg. br. 1—1, k. 1283).

4. *prosinca 1944.* Noću 4/5. XII. u 00.30 sati usliedio je napad na uporište Mošćenica sa 2 brigade VII. udarne divizije — oko 1200 ljudi koji su raspolagali sa mnogobrojnim teškim pješačkim naoružanjem. Napad je trajao do 00.06 sati kada je neprijatelj primoran na povlačenje uslied dolaska naših snaga iz Siska i Petrinje.¹⁵

Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 5 ranjenih vojničara. Partizanski gubitci: 1 mrtav — pronađen a prema izkazu seljaka partizani su svoje mrtve i ranjene prenijeli na 8 kola. Tom prilikom zaplijenjeno je nešto oružja. Gubitci pojačanja pridošlog iz Siska: 1 domobran mrtav i 2 mornara ranjena.

6. *prosinca 1944.* Sve njemačke postrojbe napustile su sva uporišta uzduž željezničke pruge Sisak — Zagreb. Uslied toga i naša posada u Lekeniku napustila je postav i vratila se je u Petrinju. Po odlasku naših i njemačkih postrojbi, partizani su ušli u željezničku postaju Lekenik i Pešćenicu i iste uništili.

11. *prosinca 1944.* Naše postrojbe u zajednici sa kozacima vršile su podhvat pravcem: Petrinja — Moštanica — Petkovac — Stražbenica. Tom prilikom ranjeno je 5 vojničara. Neprijateljski gubitci: 25 mrtvih i 1 zarobljen.

15. *prosinca 1944.* Dielovi posade Zažina sa kozačkim postrojbama vršili su razviđanje pravcem: Letovanić — Orleko-
vić. Tom prilikom zarobljena su 3 partizana i zaplijenjene 2 puške. Vlastitih gubitaka nije bilo.

18. *prosinca 1944.* U okolini Petrinje pala su 2 neprijateljska četvoromotorna zrakoplova na partizansko područje. Za sudbinu posada nije se moglo ništa saznati. Jedan je zrakoplov izgorio.

U ostale dane mjeseca prosinca vršena su svakodnevna razviđanja, ali gotovo uvijek nije se naišlo na neprijatelja niti je bilo žrtava.

V. XIX. Ustaški zdruk

Bojna relacija XIX. ustaškog zdruka za mjesec prosinac 1944. godine nije zaprimljena pošto zdruk još nije bio postrojen nego su postrojbe bile podređene zapovjedništvu 14. pješačkog zdruka koji je u svojoj bojnoj relaciji naveo događaje u kojim su učestvovali dielovi XIX. ustaškog zdruka.

¹⁵ Riječ je o napadu 2. brigade 7. NOU divizije na Mošćenicu, dok su 1,3. i 4. brigada obezbjeđivale izvršenje toga zadatka (vidi tom V, knj. 36, dok. br. 7 i 149).

C.) IZKUSTVA

Naročitih izkustava nije se steklo jer tokom mjeseca prosinca vođene su samo manje akcije sa slabijim snagama i u tim borbama nisu stečena neka nova izkustva. Za veliki snieg valja imati odgovarajući zimski pribor (biele plašteve, skije i krplje) i bolju jaču hranu.

D.) NEDOSTATCI

1.) Nemanje najpotrebnije odječne opreme, naročito kabanica i cipela, veoma loše utiče na moral i borbeni duh jedinica. Po visokom snjegu bar za izvjestne izviđačke — jurišne — dielove valjalo bi dodijeliti specijalnu zimsku opremu kao: bieli plaštevi, skije i krplje. Kretanje po visokom snjegu bez krpља veoma je otežano i jako zamara ljudstvo, uslied čega moraju se davati manji i ograničeni zadatci na manje daljine.

2.) Borbenim postrojbama koje vrše poduhvate valjalo bi pojačati hranu. Odrediti veću količinu kruha, a kao dodatak izdavati čaj i slaninu.

3.) Uslied držanja mnogobrojnih uporišta uzduž cesta i željezničkih pruga, smanjuje se jačina borbenih snaga koje bi se inače izkoristile za aktivno i pokretno djelovanje u području dotične jedinice.

4.) Nedovoljne količine streljiva i neuredan dotur iste otežava pa ponekad i isključuje aktivno djelovanje pojedinih postrojbi. Dešava se da izvjestne postrojbe ostaju bez najpotrebnijeg streljiva, a od viših zapovjedništva dodieljaju se zadatci čije izvršenje zahtjeva vođenje većih i višednevnih podhvata.

Pitanje dodiele i dotura streljiva valja najžurnije radikalno riješiti i nedozvoliti da borbene jedinice ostanu bez istog kao što se to još uvijek često dešava.

5.) Ovoj diviziji dodieljaju se razni zadatci koji se uvijek povećavaju tako da se oni ne mogu uspješno izvršivati uslied nedovoljno snaga. Viša zapovjedništva trebaju ocjeniti što se može, a što se ne može i nezahtjevat i od nekoga da se nešto izvrši kad je to izključeno. Primjer: ova divizija ima zadatak osiguranja cestovnog prometa G. Hrastovac — Bosanski Novi kao i uspostava prometa Kostajnica — Bosanski Novi i osiguranje željezničke pruge od s. Rudice (južno od Novog) do G. Hrastovca zaključno (sjeverno od Kostajnice).

S obzirom na raspoložive snage u prostoru Bosanski Novi — Kostajnica i jačinu partizana na toj prostoriji (oko 6 bri-

gada) oba zadatka ne mogu se u potpunosti izvršiti, jer se nema dovoljno snaga za osiguranje željezničke pruge sa istočne strane. Svi dosadašnji pokušaji da se naloženi zadatci izvrše nisu uspjeli i neće u buduće, tako dugo ok se ne dobiju odgovarajuće snage (bar 1 potpuno opremljena i naoružana bojna i povremeno oklopni vjak) i potrebno streljivo.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK GENERAL
(Nardelli)
Nardelli¹

M. P.

II. DIO.

1. VLASTITI GUBITCI U LJUDSTVU.

Naziv	Mrtvih	Ranjenih	Zarobljenih	Nestalih		Odbjeglih	Opazka
				1	1		
Domobrana	6	21	9	17	—	—	
Ustaša	13	27	—	2	—	—	
Svtga	19	48	—	19	—	—	

2. NEPRIJATELJSKI GUBITCI U LJUDSTVU.

Mrtvih	Ranjenih	Zarobljenih	O p a z k a
180	133	8	

3. VLASTITI GUBITCI U TVORIVU.

Pušaka	samokresa'	strojo simokresa	strojopu- šaka	stroj- nica	bacača		Opazka
					lak.	sred.	
18	10	4	7	—	—	2	

4. NEPRIJATELJSKI GUBITCI U TVORIVU.

Nepoznati.

" Antun

Opazka: Pojediniosti vide se iz izkaza pojedinih postroj-
bi ove divizije.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK GENERAL
(Nardelli)
Nardelli

M. P.

BR. 182

**BOJNA RELACIJA 8. USTAŠKOG DJELATNOG ZDRUGA DO-
STAVUENA USTAŠKO DOMOBRANSKOJ 4. HRVATSKOJ DI-
VIZIJI O DEJSTVIMA NA SEKTORU VAGANAC — PETRI-
NJA — KOSTAJNICA U DECEMBRU¹**

I. DIO

OPERACIJE

A.) RAZPORED I ZADATAK ZDRUGA.

Jedinice ovog zdruga su: 1. bojna sa sjedištem u Vagan-
cu, 2. bojna sa sjedištem u Petrinji, koja zapovjeđu Stuvoja
br. 6020/taj. od 19. XII. 1944. pripojena XIX. zdrugu u Petri-
nji; 3. bojna sa sjedištem u Hrv. Kostajnici i 4. bojna sa sje-
dištem u Divuši, Doknadna bojna sa sjedištem u Bihacu, a
koja je 15. XII. 44. prešla u Rovine i Bos. Kostajnicu, Posadna
bojna »Drežnik« sa sjedištem u Vaganu. —

Stožer VIII. ust. zdruga sa svojim odjelima i pododje-
lima, te stožernim jedinicama nalazi se u Hrv. Kostajnici. —

Zadatak zdruga je osiguranje pomenutih puteva (cesta i
željeznica), te vršenje manjih podhvata protiv odmetničkih
skupina. 4. hrvatskoj diviziji su podređene samo 3. i 4. bojna
o.z., te se za iste izrađuje bojna relacija.²

Prosječno brojčano stanje stožera zdruga iznosilo je:
20 častnika, 59 dočastnika i 109 vojničara. Prosječno naoru-
žanje stožera zdruga i njegovih stožernih dielova iznosilo je
87 pušaka.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br.
2/1—109, k. 59.

² Opširnije o bojnim relacijama 3. i 4. bojne za decembar 1944.
vidi Arhiv VII, reg. br. 2/1—114 i 2/117, k. 59.

Prosječno brojno stanje 3. bojne bilo je: 12 častnika, 182 dočastnika i 545 vojničara, ukupno 739. Naoružanje je bilo: 11 strojnica, 34 strojopušača, 3 bacača, 1 top 3,7 cm., 17 strojosamokresa i 21 samokres.

Prosječno brojčano stanje 4. bojne bilo je: 12 častnika, 104 dočastnika i 583 vojničara, ukupno 699. Naoružanje bojne bilo je: 554 pušača, 7 strojnica S.M.G., 2 strojnice »Max«, 39 strojopušača, 6 lakih bacača, 3 srednja bacača 8 cm., 1 protuklopni top »Škoda« 3,7 cm., 1 ruski top 7,62 cm., 7 strojosamokresa i 7 samokresa.

B.) TOK PODHVATA

Za cijelo vrijeme mjeseca prosinca 1944. stožer VIII zdruga sa stožernim dielovima nalazio se je u Kostajnici.

1. XII. 1944. Jedinice 3. bojne osiguravale su cestu Kostajnica — Dubica, bez dodira s neprijateljem.

Jedinice 4. bojne na izviđanju predterena svojih postava i uporišta, bez dodira s neprijateljem.

2. XII. 1944. Vod 3. bojne u selu Slabinja radi osiguranja ceste Kostajnica — Dubica.

Jedinice 4. bojne noću na 3. XII. 44. u jačini voda u prepadu na s. Orahovica u kome nije bilo neprijatelja.

3. i 4. XII. 44. 3. bojna na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica.

4. bojna na izgradnji i uređenju postava i uporišta.

5. XII. 1944. Jedinice 3. bojne na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica, te osiguranju popravka željezničke pruge Volinja — Dobrljin, gdje su odmetnici napali sa slabim snagama ali su bez vlastitih gubitaka odbijeni.³

4. bojna na izgradnji položaja.

6. XII. 1944. 3. bojna na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica.

Vod 4. bojne na osiguranju dovoza drva i siena napadnut od odmetnika u s. Riječani, bez vlastitih gubitaka.

7. XII. 1944. Jedinice 3. bojne na izgrađivanju uporišta iznad s. Kozibrod.

3 voda 4. bojne noću na 8. XII. 44. u prepadu na neprijatelja pravcem Divuša — Golubsko Brdo — Pakovac, k. 232 — Jurakovac, k. 367 — D. Šegestin, te su od neprijateljske zasljede dočekani s jakom vatrom, da su se morali povući, bez vlastitih gubitaka. Gubitci kod neprijatelja su nepoznati.

³ Vidi dok. br. 109.

8. XII. 1944. Jedinice 3. bojne na osiguranju s. Stubljani, na pregledavanju i čišćenju željezničke pruge.

4. bojna na izgrađivanju svojih postava.

9.—11. XII. 44. Jedinice 3. bojne na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica, te utvrđivanje svojih postava i uporišta.

4. bojna na izgradnji postava.

12. XII. 1944. Jedinice 3. bojne na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica, te osiguranje dovoza drva iz s. Stubljani.

Vod 4. bojne u razviđanju pravcem Divuša — Golubovsko Brdo, 225 — Pakovac, k. 232 — Jurakovac, k. 367 — Šegetin bez dodira s neprijateljem.

13. XII. 1944. Vod 3. bojne na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica, gdje su napadnuti od odmetnika, bez vlastitih gubitaka.

4. bojna na uređivanju postava i uporišta.

14. XII. 1944. Izvidnica 3. bojne u jačini voda upućena u s. Mračaj, bez dodira s neprijateljem.

4. bojna na postavima.

15. XII. 1944. Jedinice 3. bojne na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica.

4. bojna na postavima.

16. XII. 1944. Vod 3. bojne na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica.

1. sat 4. bojne na izviđanju noću na 17. XII. 44. u pravcu Dobrljin — D. Vodičevo, k. 132, k. 136 — s. Gornje Vodičevo, bez dodira s neprijateljem. Nesretnim slučajem poginuo je prilikom povratka jedan vojničar.

17. XII. 1944. Jedinice 3. bojne došle su u sukob s četnicima prigodom pregleda četničke preselice. Tom prilikom je ranjen jedan častnik i tri vojničara, dok je od četnika poginulo 14 a ranjeno 10.⁴

Vod 2. sati 4. bojne bio je na osiguranju ceste kod Krstava, k. 224.

18. XII. 1944. Vod 3. bojne na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica.

3. sat 4. bojne na osiguranju ceste Kozibrod — Volinja.

19. XII. 1944. Vod 3. bojne na osiguranju sječe drva kod s. Majura, neprijatelj je napao uporište Rudarica, k. 339, te je

⁴ Vidi dok. br. 181.

odbijen bez vlastitih gubitaka. Gubitci neprijatelja su nepoznati.⁵

3. sat 4. bojne prešla je iz Kozibroda u Divušu a 1 vod te sati u s. Struga sa zadatkom osiguranja ceste Struga — Unčani.

20. XII. 1944. 3. bojna na utvrđivanju svojih postava, 1 vod na osiguranju dovoza drva iz s. Majura.

2 voda 2. sati 4. bojne u razviđanju pravca: Šokačko Brdo, k. 233 — k. 243 — Kljun — s. Niševići, gdje su bili napadnuti jakom neprijateljskom vatrom sa Palanke, k. 300 i Mačkova Brda. Izvidnica se je povukla bez vlastitih gubitaka u Divušu, dok su neprijateljski gubitci nepoznati.

3. sat 4. bojne u razviđanju i osiguranju dovoza drva iz s. Crnjobrnje — Crnjobrnjsko Brdo gdje su se sukobili na k. 304 s neprijateljem, koji je odbijen. Vlastiti gubitci su 1 ranjen, dok je neprijatelj imao 3 mrtva.

4. sat 4. bojne u razviđanju pravcem: Divuša — Golubsko Brdo, k. 225 — Pakovac, k. 232 — Jurakovac, k. 365 — D. Segestin, a da nisu naišli na neprijatelja.

21. XII. 1944. Vod 3. bojne na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica.

3. sat 4. bojne na osiguranju dovoza drva iz s. Crnjobrnje, k. 304 bez dodira s neprijateljem.

4. sat na osiguranju dovoza drva kod s. Lazarevići, k. 248, bez dodira s neprijateljem.

22. XII. 1944. Napadaj na uporište Rudarica, k. 339, na području 3. bojne. Neprijatelj je odbijen. Naši gubitci iznose 2 ranjena, dok su neprijateljski gubitci nepoznati.

3. sat 4. bojne na osiguranju ceste Divuša — Volinja, bez dodira s neprijateljem.

23. XII. 1944. Između Struge i Zamračja napadnuta je njemačka kolona od partizana, koje je posada 3. bojne protjerala bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski su gubitci nepoznati.

Jedan vod 2. sati 4. bojne u podhvatju južno od Dobrljina te je napadnut kod groblja iztočno od Vodičeva, pa se je morao povući uz gubitak od jednog mrtvog i jednog ranjenog. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i više ranjenih.

Jedan vod 3. sati 4. bojne u razviđanju pravcem s. D. Vodičevo — Đurići — G. Vodičevo gdje je naišao na neprijatelja

⁵ Vjerovatno je riječ o manjim akcijama dijelova 20. krajiške NOU brigade. Međutim, o tome se u njenom izvještaju ništa ne govori. Bliže o tome vidi dok. br. 109; Arhiv VII, reg. br. 7—2, k. 1267 (izvještaj Štaba 39. NOU divizije od 25. januara 1945), reg. br. 10—1, k. 1282 (izvještaj Štaba 20. krajiške NOU brigade od 23. decembra 1944).

koji je djelomično izbačen iz utvrđenih postava uz gubitke od 9 mrtvih i 5 ranjenih. Vlastiti gubitci su 1 vojničar ranjen.⁸

Jedan vod 4. sati 4. bojne bio je u razviđanju u pravcu Dobrljin — k. 308⁷ — s. Đurići, koje su selo uništili. Vlastitih gubitaka nije bilo.

24. XII. 1944. 3. bojna u postavima, bez događaja.

3. sat 4. bojne na osiguranju ceste Divuša — Volinja.

25. XII. 1944. Napadnuti uporište Rudarica, k. 339 na području 3. bojne od jačih neprijateljskih snaga.⁸ Vlastiti gubitci iznosili su 4 mrtva, 2 teže ranjena i 5 lakše ranjenih. Neprijateljski gubitci bili su oko 30 mrtvih i više ranjenih.

4. bojna u postavima, bez znatnih događaja.

26. XII. 1944. Prilikom skidanja mina na uporištu Rudarica, k. 339, nesretnim slučajem usmrtila je mina 1 vojničara.

4. bojna u svojim postavima.

27. XII. 1944. 3. bojna vršila izviđanje u predprostoru svojih postava.

4. bojna u svojim postavima i na osiguranju ceste.

28. XII. 1944. Vod 3. bojne na osiguranju ceste Kostajnica — Dubica.

3. sat 4. bojne u razviđanju pravcem Crnobrnje — k. 304, bez dodira s neprijateljem.

29. XII. 1944. 3. bojna u izviđanju pravcem Oštra Glava — Rudarica, bez dodira s neprijateljem.

3. sat 4. bojne na osiguranju dovoza siena iz s. Dražkovac. Neprijatelj je na povratku napao sat sa slabim snagama, koje su odbijene bez vlastitih gubitaka.

30. XII. 1944. 3. bojna na osiguranju puta Kostajnica — Dubica.

Dvije sati 3. bojne i jedna sat 4. bojne u razviđanju pravcem Kostajnica — Čukur — Babina Rijeka — Kukuruzari gdje su napucani od slabijih neprijateljskih snaga koje su potisnute u pravcu s. Borojevići. Vlastitih gubitaka nije bilo, dok su neprijateljski gubitci nepoznati.

3. sat 4. bojne prešla je iz s. Struge u s. Divuša.

" Pomenute akcije su izvedene prema položajima 3. bataljona 20. krajiške NOU brigade. Treći bataljon nije imao tada gubitaka. Opširnije o tome vidi dok. br. 104; Arhiv VII, reg. br. 7—2, k. 1267 (izvještaj Štaba 39. NOU divizije od 25. januara 1945), reg. br. 1—1, k. 1283 (izvještaj Štaba 20. krajiške NOU brigade od 23. januara 1945), reg. br. 27/1, k. 45 (dnevno izvješće Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 27. decembra 1944).

⁷ Treba: trig. 308.

" Napad na to uporište izvršile su 1. i 3. četa 3. bataljona 20. krajiške NOU brigade, potpomognute jednim vodom minobacača (vidi dok. br. 181).

31. XII. 1944. Neprijatelj je napao uporište 3. bojne Rudaricu, k. 339, te je odbijen nakon kraće žestoke borbe.¹¹ Naši gubitci su 2 lakše ranjena, dok su neprijateljski gubitci nepoznati. Prigodom postavljanja mina nesretnim slučajem je poginuo 1 vojničar a 4 ih je ranjeno.

3. sat 4. bojne na osiguranju dovoza drva iz s. Crnobrnje, k. 304, bez dodira s neprijateljem.

C.) IZKUSTVA I STEČENE POUKE

Zbog velike oskudice u streljivu koje se već nekoliko mjeseci ne prima redovito, ograničeni su podhvati na najmanju mjeru. Osim manjih podhvata ljudstvo je zbog toga zadržano u uporištu.

I pored slabe obuće i odjeće, duh vojničara je na primjetnoj visini. —

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zapovjednik VIII. ust. zdruga u.z.
ust. bojnik (J. Kurelac)
Ing. **Ivan Biser** stk

II. DIO

IZKAZ GUBITAKA

Kod 3. i 4. bojne VIII. ust. zdruga u toku mjeseca prosinca 1944. god.

Tek. broj	Četno tielo	a. c. ⁿ	Ime i prezime	Poginuo ¹	Ranjen	N-s-tao	Zarobljen	O P A Z K E
U K U P N O				11	18			

Zapovjednik VIII. ust. zdruga: u.z.
ust. bojnik (J.ⁿ Kurelac)
Ing. **Ivan Biser** stk

M. P.

¹ Napad na Rudaricu (k. 339) izvršio je 3. bataljon. Bliže o tome vidi dok. br. 181.

¹⁰ Redakcija je izostavila spisak gubitaka.

¹¹ Josip

OBRAZAC 2.

IZKAZ

Vjerojatnih gubitaka protivnika u operacijama na području 3. i 4. bojne u toku mjeseca prosinca 1944. god.

Poginulih	Ranjenih	Zarobljenih	Opazka
103	51	1	1

Zapovjednik VIII. ust. zdruga: u.z.
ust. bojnik (J. Kurelac)
Ing. **Ivan Biser** stk

M. P.